

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istoria

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Evsebii Pamphili Ecclesiasticae Historiae Liber Decimus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

Τὰ δεκάτη δὲ κεφάλαιον βιβλίου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰστορίας.

- α' Περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ προταυθθείσης ἡμῖν εἰρήνης.
 β' Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως.
 γ' Περὶ τῶν κτ' πάντα τόπων ἐγκαινίων.
 δ' Πανηγυρικὸς ἐπὶ τῆ τῶν πραγμάτων φαιδρότητι.
 ε' Ἀντίγραφα βασιλικῶν νόμων.
 ς' Περὶ τῶν χριστιανῶν προσηκόντων.
 ζ' Περὶ τῆς τῶν κληρικῶν ἀλειουργίας.
 η' Περὶ τῆς Λικινίου εἰς ὑπερον κακοπραγίας, καὶ τῆς καλαστροφῆς αὐτοῦ.
 θ' Περὶ τῆς νίκης Κωνσταντίνου καὶ τῶν ὑπὸ αὐτῷ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ὄψεσιν ὑπαρχόντων.

IN DECIMO ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ LIBRO
hæc continentur.

- I. De Pace quæ nobis à Deo procurata est.
 II. De instauratione Ecclesiarum.
 III. De Ecclesiarum ubique dedicationibus.
 IV. Oratio panegyrica de splendore & gloria rerum nostrarum.
 V. Exempla legum Imperialium.
 VI. De rebus ad Christianos pertinentibus.
 VII. De immunitate Clericorum.
 VIII. De Licinii subsecuta posthæc malignitate, deque ejus interitu.
 IX. De Constantini victoria, & de bonis quæ cunctis in orbe Romano degentibus illa operâ contigerunt.

EUSEBII EΥΣΕΒΙΟΥ
PAMPHILI ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ,
ECCLESIASTICÆ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
HISTORIÆ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
LIBER DECIMUS. Λόγος ι.

CAPUT I.

De pace qua nobis à Deo procurata est.

Huc refer
Niceph.
1.7. c. 40.

DE omnibus igitur gloria sit omnipotenti Regique omnium Deo; gratia item Servatori ac Redemptori animarum nostrarum Jesu Christo, per quem precamur ut pax nobis firma & stabilis, immunisq; tum ab externarum rerum tum ab omnibus animi molestiis ac perturbationib; perpetuo conserveatur. Porro quandoquidem tuis precibus adjuti hunc decimum Historiæ Ecclesia-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ προταυθθείσης ἡμῖν εἰρήνης.

Θεωδὴ χάρις ἐπὶ πᾶσι τὰ πανταύτως καὶ βασιλεί τῶν ὅλων. πλείστη δὲ καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ κλυτρωτῆ τῶν ψυχῶν ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἧ τὰ τῆς εἰρήνης ἐκ τε τῶν ἐξωθεν ἐπιβλασφῶν, καὶ τῶν κτ' διανοιῶν, βέβαια καὶ ἀσάλευτα φυλάττει ἡμῖν διαπαντός. εὐχομένημα δὲ ταῖς σαῖς εὐχαῖς καὶ τὸν δεκάτον οὗ τῆ τῶ τοῖς προδιεξοδωθείσι τῆ ἐκκλησιαστικῆς ἰστορίας.

ισορίας ἰπθίντες τόμον, ὅτι τῶτον Πηγά-
 Ἰσραὴλ ἰσρώταλέ μοι Παυλίνε. ὡσαυτε Ἰησο-
 φεργισμά σε τῆς ὅλης ὑποθέσεως ἀναβώ-
 μῃσι. εἰκότως δ' ἐν δριμυτῶ τελεῖω τὸν τέλειον
 οἰταυθα κ' πατηγυρικὸν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν
 ἀναεώσεως λόγον κατὰ Ἰσραὴλ, τείω πνεύ-
 ματι περὶ αὐτῶν, ὡς δὲ πῶς ἐγκληδομένω.
 ἀσατε τῶ Κυρίω ἄσμα καινόν, ὅπ' Ἰαυμασά
 ἐποίησεν. ἐσώσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ, κ' ὁ βρα-
 χίον ὁ ἅγιος αὐτοῦ ἐγνώρισε Κύριον τὸ Σω-
 τηρικὸν αὐτοῦ. ἐναντίον τῶν ἐθνῶν ἀπεκάλυψε
 τῆ δικαιοσύνην αὐτοῦ. κ' δὴ τῶ λογῶ πρὸς
 ἀπὸ τοῦ τὸ καινὸν ἄσμα, δια τῶ δὲ νῦν ἀκο-
 ληθῶς Ἰησοφονῶμῃ, ὅπ' δὴ μὲν τὰς δεξιὰς κ'
 σκίθωνας ὀκείνας ὄψεις τε κ' διηγῆσεις, τοιαύ-
 τα νῦν ὄραν κ' τοιαύτα πατηγυρίζεν ἡξιώθη-
 μεν, οἷα τῶν πρὸ ἡμῶν πολλοὶ τῶ ὄντι δίκαιοι
 κ' Θεῷ μάρτυρες ἐπεθύμησαν ἵπ' ἡγῆς ἰδεῖν,
 κ' ἐκ εἶδον. κ' ἀκῶσαι, κ' ὄσκι ἡκῶσαν. ἀλλ' οἱ
 μὲν ἡ τάχος ἀπεύσαντες, τῶν πολὺ κρητήνων
 ἐτυχοῦν. ἐν τ' αὐτοῖς ἐρανοῖς, κ' πρὸς αὐτοῦ τῆς
 ὀνθεα πευφῆς ἀναεπαδέντες. ἡμεῖς δὲ καὶ
 ταδὲ μείζονα ἢ καθ' ἡμᾶς ὑπάρχειν ὁμο-
 λογῶντες, ὑπερεκπεπλήγημεθα μὲν τῆς τῶ
 αἰτίε μεγαλοδωρεᾶς τὴν χάριν. Ἰαυμά-
 ζομεν δὲ εἰκότως ὅλης Ἰουχῆς δυνάμει σέ-
 δοντες, κ' καὶ ταῖς ἀναγράψοις πρὸς ἡρῆσεν
 ἀληθειαν Ἰησοφονῶμῃ, δι' ὧν εἰρηται. δεδ-
 τε καὶ ἰδετε τὰ ἔργα τῶ Θεοῦ, ἃ ἐθεῶ τέρρα-
 Ἰα ἵπ' τῆς γῆς ἀντανικεῶν πολέμους μετρί-
 τῶν περὶ αὐτῶν τ' γῆς. τὸξον σιωπῆσει καὶ
 σιωπῆσαι ὄπλον. καὶ Ἰαυρεῖς, κατὰ αὐτοῦ ἐν
 πρὸς ἑφ' οἷς εἰς ἡμᾶς ἀναργῶς πεπληρωμέ-
 νοις χαίροντες, τὸν ἐφεξῆς συνέρωμεν λόγον.
 ἡφαινο μὲν δὴ καθ' ὃν δεδῆλωται πρόπον,
 πᾶν τὸ τῶν θεομισῶν Ἰησοφ' κ' τῆς ἀνθρώπων
 ἀδρῶς ὄψεις ἔτως Ἰεραλήλειπο, ὡς πάλιν
 Ἰημα. θεῖον τέλειον ἔχειν τὸ λέγον. εἰδὸν ἀσε-
 βῆ ὑπερβύμενον κ' ἐπαυρομένον ὡς τὰς Κέ-
 δρος Ἰ Λιβάνε. κ' παρήλθον καὶ ἰδὲ ὄσκι ἦν. καὶ
 ἐξῆπσα τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ ἐχ' εὐρέθη ἡ-
 μέρα ἡ λοιπὸν ἡδὴ φαίδρα καὶ διωγῆς,
 μῆσενος νέφους ἀντὶ ἐπισκιάζοντο. ὣτως
 ἔρωις βολαῖς ἀνά τῶν οἰκεμένων ἀπασαν
 ταῖς ἐκκλησίαις τῶ Χριστοῦ κατήνυαζεν. ἔδὲ
 πρὸς ἡν κ' τοῖς ἐξῶθεν τῶ καθ' ἡμᾶς Ἰαύσε
 φθόνον, σιωπολαύειν ἡμῖν τῶν ἴσων. ἀπορ-

A sticae librum, prioribus jam decursis op-
 portune tandem adjecimus; cum tibi
 nuncupantes sacratissime Pauline, te
 velut signaculum totius operis nostri
 predicabimus. Nec absurdè, ut opinor,
 absolutam omnibus numeris orationem
 panegyricam de Ecclesiarum in-
 stauratione hic in perfecto numero col-
 locabimus; obtemperantes hac in re
 Spiritui divino qui nos hortatur his ver-
 bis: Cantate Domino canticum novum
 quia mirabilia fecit. Servavit eum dex-
 tera ejus & brachium sanctum ejus. No-
 tum fecit Dominus salutare suum; in
 conspectu gentium revelavit justitiam
 suam. Itaque sacra Scripturae novum no-
 bis canticum ordiri precipienti inpraesentiarum succinamus: quandoquidem
 post illa visu tetra dictuque ipso horren-
 da, tandem ea videre eaque festa celebra-
 re nobis concessum est, quae plurimi ante
 verae justitiae ac martyres Dei cernere
 in hac vita atque audire omnibus votis
 optarunt, nec tamen videre atque audire
 potuerunt. Sed illi quidem velocissimo
 cursu praegressi, longè meliora ac praes-
 tantiora adepti sunt: in caelum ipsum &
 ad divinae voluptatis paradysum transla-
 ti. Nos verò haec etiam quibus fruimur,
 majora esse meritis nostris confitentes,
 magnificentiam divini beneficii cum
 quodam stupore miramur: Deumque
 ejus auctorem totis animi viribus meri-
 to veneramus: ea quae olim per Prophe-
 tam praedixerat & quae sacris Volumini-
 bus prodita sunt, verissima esse testan-
 tes. Sic autem habent: Venite & vi-
 dete opera Domini quae posuit prodigia
 super terram: auferens bella usque
 ad fines terrae. Arcum conteret, con-
 fringet arma, & scuta comburet igne.
 Quae cum omnia nostris temporibus
 manifestè completa sint, lati deinceps
 & gratulabundi narrationem nostram
 prosequamur. Ad hunc igitur quem
 diximus modum universa stirps hos-
 tium Dei funditus excisa & ex homi-
 num conspectu subito sublata est; ita ut
 rursus divinum illud completeretur ora-
 culum quod sic ait: Vidi impium super-
 exaltatum & elevatum sicut Cedros Li-
 bani. Et transivi & ecce non erat: &
 quaesivi locum ejus & non est inventus.
 Jamque dies serenus ac liquidus, nulla
 amplius nube fuscatus, Ecclesias Christi
 toto orbe diffusas caelestis lucis
 splendore illustrabat. Licebatque iis
 etiam qui à coetu religionis nostrae alie-
 ni essent, si non iisdem frui nobiscum,
 Aaa

Psal. 97.

Psal. 45.

Psal. 57.

at certè partem aliquam & quasi efflu- xum percipere eorum bonorum qua nobis à Deo fuerant procurata.

Α ροῆς δὲ ὄντων ὁμῶς καὶ μεταστάς τῶν θεῶν μὴ πρυτανυθέντων.

CAPUT II.

De inauguratione Ecclesiarum.

Huc refer Niceph. l. 7. c. 40.

ET cuncti quidem mortales tyranni- cæ dominationis impotentia liberati, securè agebant: malisque quibus antea premebantur soluti, Deum qui priorum propugnator existisset, solum verè Deum esse quibus quisq; poterat verbis confitebantur. Nobis verò præcipue qui spem omnem in Christo positam habemus, incredibilis quædam inerat lætitia, & divina quædam hilaritas in omnium vultu emicabat; cum loca cuncta quæ tyrannorum impietas paulò ante subruerat, tanquam ex diuturna ac pestifera labe revivifcere videremus: templaque rursus à solo in immensam altitudinem erigi, & longè majore cultu ac splendore quàm illa quæ prius expugnata fuissent nitescere. Quinetiam ipsi rerum Domini, crebris pro Christianorum religione legibus promulgatis divini erga nos beneficii magnificentiam confirmantes, prorogare illud atq; amplificare studuerunt. Literæ quoque ad Episcopos ipsos nominatim perscriptæ sunt ab Imperatore; honores aucti & pecuniæ donatæ. Quarum quidem literarum verba ex Latina lingua in Græcum sermonem translata, in hoc libro tanquam in sacrosancta quadam tabula opportunè inscribere non alienum erit, ut omnium qui post hæc venturi sunt perpetuæ memoriæ commendentur.

Huc refer Niceph. l. 7. c. 40.

POST hæc votivum nobis ac desideratum spectaculum præbebat, dedicationum scilicet festivitas per singulas urbes, & oratoriorum recens structorum consecrationes: Ad hæc Episcoporum conventus; peregrinorum ab externis & procul distitis regionibus concursus; populorum mutua inter se caritas ac benevolentia, cum membra corporis Christi in unam compagem coalerent. Itaque juxta Propheticum oraculum quo ea quæ ventura erant sub arcana quadam imagine prædicebantur: Os aptabatur ossi, & junctura junctura: Et

Ezech. 37.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Περὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς ἀναστήσεται.

Πᾶσι μὲν ὄντων ἀνθρώποις τὰ ἐκ τῶν τυραννῶν καταδυναστείας ἐλευθερωθέντων, καὶ τῶν πειρασμῶν ἀπηλλαγμένοι κακῶν, ἀλλως μόνον ἀληθῆ Θεὸν τὸν τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερέμαχον ὁμολογῆσαι μάλα δὲ ἡμῶν ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἔχει τὰς ἐλπίδας ἀπορρομένοις, ἀλλήλους παρῆν ἐν φροσύνῃ καὶ ἀγάπῃ ἐπιπείθει χαρῆς. πάντα τόποι τῶν μικρῶν τῶν τυραννῶν διδοσθέντες ἡσυχίας, ὡς περὶ ἐκ μακρῶν καὶ θανάτου φόβου ἀνασείσονται θεωμένοι, νεὸς τε ἀναστήσονται εἰς ἕνα ἄπειρον ἐρηθόμενοι πολὺ κρείττονα τὴν αἰλαίαν τῶν παλαιῶν λιορκηθῶν διπλασιάζονται. ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνοτάτω συνεχῆσαι ταῖς ἐκκλησιῶν νομοθεσίαις, τὰ τῆς ἐκ Θεοῦ μετὰ δωρεᾶς ἡμῶν εἰς μακρὸν ἐπὶ καὶ μέγιστον ἐφόισα ἔχει εἰς προσώπων ἐπισκοπῶν σιλέως γράμματα, Ἐπιμαὶ καὶ χερματισμοί ὡν ἐκ δὲ πρὸς χροῖ ἂν καὶ τὰς ἐκκλησίαις καὶ κερῶν ἔλογον, ὡς περὶ ἐκ ἐκκλησιῶν τῆ Βίβλου, τὰς φωνὰς ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἐκ τῆς Ἑλλάδα γλώσσαν μετὰ ἀληθείας ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀνὰ καὶ τοῖς μετὰ ἡμᾶς ἀπασιν φωνῶν δια μνήμης.

CAPUT III.

De Ecclesiarum ubique dedicationibus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ τῆς πάσης τῶν ἐκκλησιῶν.

ΕΠὶ δὲ τούτοις, τὸ πᾶσιν εὐκταίῳ ἡμῶν ἐσθῆτον καὶ πόλεις, καὶ τῶν ἀρτίων προσεκληθῶν ἀφιερῶσαι ἐπισκοπῶν ταῦτα συνεχῆσαι, τῶν πόρρωθεν ἐκ ἀλλοτρίης συνδρομαλαῶν εἰς λαὸν φιλοφροσύνης τῶν Χριστοῦ σώματος μελῶν εἰς μίαν συνουσίαν ἀεμονίας ἐνωσιν, σιμῆγετο δὲ ὄντων ἀπὸ τῶν περὶ τῆς Περσικῆς μουσικῆς τὸ μετὰ περὶ τῆς ἀεμονίας, ὡς ἐστὶν περὶ ὅσων καὶ ἀεμονίας περὶ ἀεμονίας, καὶ ὅσα θεασθῶν ὁ λόγος.

αἰνεμάτων ἀψυδῶς προαιεῖνέτο. μία τε
ἢ θεῖς πνεύματι δια πάντων τῶν μελῶν
χωρεῖσα δυνάμις. καὶ ψυχὴ τῶν πᾶσιων μία.
καὶ προθυμία πίστεως ἡ αὐτὴ. καὶ εἰς δεξιὰ
πᾶσιων θεολογίας ὕμνος. καὶ μὴ τῶν προση-
γεμῶν ἐντελεῖς θεσηκείαι. ἱερεργία τε τῶν
ἱεραιμένων. καὶ θεοπροπέεις ἐκκλησίας θεσμοί.
ὡς μὲν ψαλμοῦδαις καὶ ταῖς λοιπαῖς τῶν
θεσθεν ἡμῶν ᾠδαδοθειῶν φωνῶν ἀκροάσασιν.
ὡς δὲ θεῖαις καὶ μυσταῖς ἀπτελεμέναις δια-
κοιαις. σώσεις τε τῶ πάθος ἀπόρητα σύμ-
βολα. ὡς δὲ πᾶν γένος ἡλικίας ἀρρένος τε
ἐπιλεῖται φύσεως, ὅλη διανοίας ἰσχύϊ, δι' εὐχῶν
καὶ ευχαριστίας γεννηθῆναι καὶ ψυχῇ, τὸν τῶν
ἀγαθῶν παραίτων Θεὸν ἐγγεραῖσθι. ἐκίνει δὲ
καὶ λόγους ἀπᾶς τῶν παρῶντων δεξιῶν πα-
νησυριῶν, ὡς ἐκάστω παρῆν δυνάμεως, θεῖα-
ζων τῶ πανήγυρι.

A quacumque alia idem Propheticus sermo sub obscuris verborum involucris verè utiq; pronuntiavit. Una erat divini Spiritus virtus per universa eommeans membra: una omnium anima: eadem alacritas fidei: unus omnium cōcentus, divinitatem hymnis celebrantium. Jam verò Antistitum absolutissimæ cæremonix, & accurata sacrificia Sacerdotum, & divini quidam augustique Ecclesiæ ritus: hinc Psalmos canentium & reliquas nobis divinitus traditas voces auscultantium: illinc divina & arcana obuentium ministeria. Mystica quoq; salutaris passionis symbola tradebantur. Deniq; omnis ætas & promiscua utriusque sexus multitudo, toto peccatore precationibus & gratiarum actionibus incumbens, cum summa animorum lætitia Deum bonorum Auctorem venerabatur. Sed & Ecclesiarum Antistites quotquot aderant, panegyricas habebant orationes; & quantum quisque ingenio poterat, conventum laudibus extollere studebant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Πανηγυρικός ἐπὶ τῇ τῶν κεφαλῶνταιων φαιδρότητι.

ΚΑί τις ἐν μέσῳ παρελθὼν τῶν μετερίως
ἐπιφωκῶν, λόγους σιῦταξιν πεποιημένῳ,
ὡς ἐν ἐκκλησίας ἀθροίσματι πλείστων ἐπι-
παρόντων ποιμένων, ἐν ἡσυχία καὶ κόσμῳ τὴν
ἀκροάσιν παρεχομένων. ἐνὸς εἰς πρόσωπον
τα πάντα δόξας καὶ θεοφιλῆς Ἐπισκοπῆς, ἔ-
διδασκεῖσθαι ὡς μάλιστα τῶν ἀμφὶ τὸ Φοινίκων
ἐπὶ διαπρέπων ἐν Τύρῳ νεῶς φιλοτίμως
ἐπισκεύαστο, τοιόνδε παρέχε λόγον.

CAPUT IV.
Oratio panegyrica de splendore & gloria rerum nostrarum.

Atque aliquis vir mediocris meriti qui hujusmodi orationem composuerat, in medium progressus, præsentibus ut in Ecclesiastico conventu plurimis Pastoribus, & decorè ac placidè auscultantibus: ad unum ex illis conversus facile omnium principem, Deoque acceptissimum Episcopum, cujus studio templum illud in urbe Tyro erat exstructum, omnium quæ in Phœnice sunt longè pulcherrimum, ita verba fecit:

† Πανηγυρικός ἐπὶ τῇ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίᾳ, Παυλίνῳ Τυρίων Ἐπισκόπῳ ἄρσπερωτημένῳ.

† Oratio Panegyrica de adificatione Ecclesiarum, Paulino Tyriorum Episcopo dicta.

Ὡ φίλοι Θεοῦ καὶ ἱερεῖς, οἱ τὸν ἅγιον πῶδ ἤ-
ρη, καὶ τὸν θραῖνον τῆς δόξης σέφα-
νον, τὸ τεχέισμα τὸ ἐνθεον, καὶ τῶν ἱερα-
λικῶν τῶ ἁγίῳ πνεύματι σολὴν ἀειβέλη-
μένοι. σὺ τε ὡς νέος ἁγίος νεῶς Θεοῦ σεμνολόγη-
μα, γεραῖα μὲν φρονησεῖσθαι Θεοῦ τέλειμη-
μεις, νέας δὲ καὶ ἀκμαζέσθαι δρετῆς ἔργα
πολυτελεῖ καὶ πρεῖξαι ἐπὶ δεδειγμένε. ὡς τὸν
ἐπιγῆς οἶκον αὐτός ὁ τὸν σύμπαντα κόσμον
ἀειεχων Θεός, δέιμαδος καὶ ἀνανεῖν Χειρῶ
τῶ μονογενεῖ καὶ πρωτογενεῖ αὐτῆς λόγῳ
τῆς ἁγίας καὶ θεοπροπέει τῆς νύμφῆς,

Mici & Sacerdotes Dei, qui sacra tunica talari induti, & cælesti gloriæ corona decorati, divinaque unctio- ne delibuti, & sacerdotali Sancti Spiritus veste amicti estis; túque ò novi ac sancti Dei templi decus eximium: qui senili quidem prudentia à Deo decoratus es, juvenilis autem ac vivida virtutis præclara facinora edidisti; cui ipse universum mundum continens Deus, hanc in terris domum Christo unico ac primogenito suo Verbo, sanctæque ac divinæ ejus sponsæ construere ac renovare, eximiâ quadam prærogativâ con-

A a a ij

cessit; seu quis te novum Beselelem divini architectum tabernaculi vocare voluerit; seu Salomonem, novæ ac multo præstantioris Hierusalem Regem: seu denique novum Zorobabel; quippe qui templo Dei longè majorem quàm antea splendorem adjeceris. Vos quoque o grex Christi facer, optimorum sermonum domicilium, modestiæ schola, grave ac religiosum pietatis auditorium: Jamdudum quidem nos qui stupenda Dei prodigia, & admirabilem Domini erga homines beneficentiam ex divinis sacrae Scripturae lectionibus frequenter audibamus, hymnos & canticain dei laudem concinere affuefacti,

Psal. 43.

his verbis uti poteramus: Deus auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt nobis opus quod operatus es in diebus eorum, in diebus antiquis. Nunc verò cum non auditu solo, nec verbis ac fama tenus, Dei Optimi Maximi Regis nostri brachium excelsum & caelestem dextram percipiamus; sed re ipsa nostrisque, ut ita dicam oculis, eorum quæ olim scriptis prodita sunt fidem ac veritatem cernamus, alterum nobis triumphalem hymnum canere atque in hæc verba disertè exclamare

Psal. 47.

licet: Sicut audivimus sic & vidimus, in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri. Quænam verò illa civitas est, nisi hæc recens structa & à Deo condita: Ecclesia scilicet Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. de qua & aliud quoddam dei oraculum

Psal. 83.

ita pronuntiat: Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei. In quam cum Deus optimus maximus gratiâ ac beneficio unigeniti Filii sui nos congregaverit, unusquisque eorum qui convocati sunt canat atque exclamet his verbis: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Et rursus: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Nec solum unusquisque, sed simul omnes uno spiritu unoque animorum consensu venerabundi acclamemus in hunc modum: Magnus Dominus

Psal. 121.

in hunc modum: Magni domus ejus: sublimis, ampla & speciosa præ filiis hominum. Magnus Dominus qui facit mirabilia solus: Magnus qui facit magna & quæ investigari non possunt, & gloriosa ac stupenda, quorum non est numerus. Magnus

Psal. 25.

in hunc modum: Magni domus ejus: sublimis, ampla & speciosa præ filiis hominum. Magnus Dominus qui facit mirabilia solus: Magnus qui facit magna & quæ investigari non possunt, & gloriosa ac stupenda, quorum non est numerus. Magnus

Psal. 47.

in hunc modum: Magni domus ejus: sublimis, ampla & speciosa præ filiis hominum. Magnus Dominus qui facit mirabilia solus: Magnus qui facit magna & quæ investigari non possunt, & gloriosa ac stupenda, quorum non est numerus. Magnus

γέρας ὄξαιρέλον δεδωρηται εἰτέ τις νέον σεβελην, θείας ἀρχιτέκτονα σκηνῆς ἐβελουκαλῆν, εἰτε Σολόμωνα, καινῆς κὲ πολὺ κρείττονος Γερουσαλήμ βασιλέα, εἰτε κὲ νέον Ζοροβὰβὴλ τὴν πολὺ κρείττονα δόξαν τῆς προτέρας πόλεως Ἐθεῶν ἀειπθέντα ἀλλὰ κὲ ὑμεῖς ὡς τῆρας ἀγέλης Χειρῶν θρέμματα. λόγων ἀγαθῶν ἐσία. σωφροσύνης παιδὸς Διήτριον, ἵδ. θεοσεβείας σεμνὸν ἵδ. θεοσεβείας ἀκροατήριον. πάλας ἡμῖν τὰς παρὰ δόξας θεοσημείας, ἵδ. τῶν θαυμάτων τὰς εἰς ἀνθρώπους ἐνεργείας. B διαθεῖων ἀναβίωσμάτων ἀκοῆς παρὰ δόξας χρονοῖς, ὕμνος εἰς Θεὸν ἵδ. ὡς ἀς ἀναπέμπετο ἔστι λέγειν παιδὸς δουμένους, ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ὡσὶν ἡμῖν ἠέσασμεν. οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνήγειραν ἡμῖν. ἔργον ὁ εἰργάσω ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἐν ἡμέραις δευκαίαις. ἀλλὰ νῦν γε ἐκείνη κοαῖς ἐδὲ λόγων φήμας, τὸν βραχίονα τοῦ ὑψηλοῦ, τὴν τε ἐργάσιον δεξιάν τῆς παναγαθῆς κὲ παμβασιλέως ἡμῶν Θεῶν παρὰ δόξας ἐνεργείας. ἔργοις δ' ὡς ἔποσε ἐπὶ αὐτοῖς οὐθαλμοῖς, τὰ πάλας μνήμη παρὰ δόξας ἐδομαπισα κὲ ἀληθῆ καθορωμένοις, δευτέρου ὕμνου Ἰηρηνίον παρῆσιν ἀναμέλπετο. ἐναργῆς τῆ ἀναφωρῆν κὲ λέγειν, καθάπερ ἠέσασμεν, ἵδ. ἵδ. εἶδομεν ἐν πόλει Κυρίας τῶν δυνάμεων ἐν πόλει τῆς Θεῶν ἡμῶν ποία δὲ πόλις, ἡ τῆς νεοπαγαίκα θεοεικτώ; ἡ πρὸς ἐπὶ ἐκκλησία Θεῶν ζῶντος, εὐλογίας κὲ ἐδραίαμα τῆς ἀληθείας παρὰ ἡς κὲ ἀλλότι. θεῖον λόγιον ὡς δὲ πως εὐαγγελίζεται. δεδωξασμένα ἐλαλήθη πρὸς πόλις τῆς Θεῶν ἐφ' ἧς ἔπαναγαθῆς συγγετήσαντες ἡμᾶς Θεῶν διὰ τῆς τῆς μονογενῆς αὐτῆς χάριτος, τῆς ἀνακεκλημένων ἑκάστος ὑμνεῖτω μονογενῆ βοῶν κὲ λέγων. ἐνφρανθῶ ὡς π D τοῖς εἰρηκόσι μοι, εἰς οἶκον Κυρίας πορδυσόμενα κὲ, Κυρίας ἠάπησα ἐν πέπειαν οἶκον σε, κὲ τὸν σκηνώματος δόξης σε. κὲ μὴ μόνον γὰρ καθῆς, ἀλλὰ κὲ οἱ πάντες ἀθρώως ἐν πνεύματι κὲ μιᾷ ψυχῇ γεραίροντες ἀνδοθημάμεν, ἡ γὰς Κυρίου ἀπλέγοντες κὲ αἰνετοῦς σφύρα, ἐν πόλει Ἐθεῶν ἡμῶν, ἐν ὅρει ἀγίῳ αὐτῶν κὲ ὡς δὲ μέγας ὡς ἀληθῶς κὲ μέγας ὁ οἶκος αὐτῆς ὑψηλὸς κὲ ἀπμῆκης, κὲ ὡραῖος καλλιῶ παρὰ τῆς ὑπὲρ τῆς ἀνθρώπων μέγας ὁ Κύριος ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος μέγας ὁ ποιῶν μετὰ κὲ ἀνεξιχνίασα, ἐνδοξά τε κὲ ὄξαισια, ἐν οἷς

ἔστι δὲ θεὸς μέγας ὁ ἀλλοίων καιρὸς ἐξου-
 ρεῖ βασιλεῖς καὶ καρδίας. ἐγείρων
 δὲ τὴν πτωχὸν, καὶ δὲ πτωχίας ἀνυψῶν πέ-
 νησι καθέειλε δυνάστας δὲ τῶν ἐθνῶν, καὶ ὑψώ-
 σε ταπεινὰς δὲ τῶν πεινῶν. ἐπέπλησεν ἀ-
 γαθῶν, καὶ βραχίωνας ὑπερφάνων συνέτει-
 λεν ἔπι τοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπίστοις, τῶν
 παλαιῶν διηγημάτων τῶν μνημῶν πτωσά-
 μων. ὁ θαυματουργὸς ὁ μεγαλεργὸς ὁ τῶν
 ὅλων δεσπότης ὁ τῶν συμπάντων κόσμου δε-
 μιουργὸς ὁ πάντοκράτωρ ὁ πανάγαθος ὁ εἰς
 κ. μόνος Θεός ὡς τὸ κανὸν ἄσμα μέλπων
 περὶ συκαβόντες. τὸ ποιῆν. θαυμάσια μόνον
 ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ τὸ πατά-
 ξην βασιλεῖς μεγάλους καὶ δολοφάνων
 βασιλεῖς κραταίους ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος
 αὐτοῦ ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡ-
 μῶν ὁ κύριος, καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐχ-
 θρῶν ἡμῶν, καὶ τὸν μὲν τῶν ὅλων πατέρα τέτοις
 ἀνθρώποις, μὴ ποτε διαλίποιμην τὸν δὲ
 τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν δευτέρου αἴτιον. τὸν τῆς θεο-
 γωνίας εἰσητήτω, τὸν τῆς ἀληθῆς θεοσεβείας
 διδάσκαλον. τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλεῖται, τὸν τυ-
 ραννοκτόνον. τὸν τῆς βίβης διορθῶν. τὸν ἡμῶν
 τῶν ἀπεγνωσμένων σωτήρα. Ἰησοῦν, ἀνά σώ-
 μα φέρωντες γεραίωμεν. ὅτι δὴ μόνον οἷα
 πτωχὰς πατρὸς μονώτατος ὑπαρχῶν πα-
 ναλάθη παῖς, γνώμη τῆς πατρικῆς φιλαν-
 θρωπίας, τῶν ἐν φθορᾷ κατὰ πρὸς κειμένων ἡ-
 μῶν εὐμάλα περὶ τῶν ὑποδύων τὴν φύσιν.
 οἷα τῆς ἰατρῶν ἀείψου, τῆς τῶν καμνόντων ἐ-
 νεκρωστικῆς, ὁρῆ μὲν δευῶ. διηγήσει δ' ἀν-
 θρώπων ἐπὶ ἀλλοτρίοις τε συμφορῆσιν, ἰδίας
 καρπὸς τυλίπας. ἐνοσηλίας αὐτὸ μόνον ἐδ-
 ἔλκει. δευῶ καὶ σπασίον ἢ δὲ τραύμασι
 περὶ ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ ἐν νεκρῶν κειμένων ἡμῶν,
 ὅτι αὐτῶν μυκῶν τῆς θανάτου αὐτοῦ ἑαυτῶν
 δευῶσατο. ὅτι μὴ ὅτι ἄλλω τῶν κατὰ ἔρανον
 τοσῶτον παρὴν ἰσχύος, ὡς τῆ τῶν τοσῶτων
 ἀλαβῶν διακονήσασθαι ζωηρία. μόνον δὲ
 αὐτῶν καὶ τῆς ἡμῶν αὐτῶν βαρυπαθῆς φθορᾶς
 ἐφαλάμην, μόνον τῆς ἡμετέρας ἀνατ-
 λας πόνας, μόνον τὰ πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων
 ἀσθενειῶν περὶ ἡμῶν. ἐχ' ἡμιθνήτας,
 ἀλλὰ καὶ πάντων ἐν μνήμασι καὶ τάφοις,
 μυσταρῶν ἢ δὲ καὶ ὁ δὲ ὄστας ἀλαβῶν, πά-
 λαι τε καὶ νῦν περὶ τῆς φιλανθρωπίας,

A qui commutat momenta ac tempora; qui Reges exauctorat atque consti-
 tuit: Suscitans à terra inopem, & de
 stercore erigens pauperem. *Psal. 112.* Deurbavit
 potentes ex folio, & à terra exaltavit
 humiles: esurientes implevit bonis, &
 brachia superborum contrivit. Atque
 ita non solum apud fideles, verum et-
 iam apud infideles, earum rerum quæ
 olim gestæ dicuntur fidem confirmavit.
 Verè miraculorum Opifex, magnorum
 operum Perpetrator, universorum Do-
 minus, totius mundi Conditor, omni-
 potens, optimus, maximus, unus ac so-
 lus Deus. Cui novum canticum cana-
 mus; obediens ei qui facit mirabilia
 folus, quoniam in sæculum misericor-
 dia eius: qui percussit Reges magnos,
 & occidit Reges fortes, quoniam in sæ-
 culum misericordia eius: quia in humi-
 litate nostra Dominus memor fuit no-
 stri, & redemit nos ab inimicis nostris.
 Ac Deum quidem omnium Patrem his
 laudibus celebrare nunquam cessemus.
 Illum verò qui secundus auctor bono-
 rum nobis existit; qui nos ad Dei noti-
 tiam informavit veramque religionem
 edocuit; qui impios destruxit & tyran-
 nos occidit; qui sæculi mores correx-
 it: qui nos denique cum deplorati esse-
 mus servavit: Jesum scilicet, pariter ve-
 nerantes in ore semper habeamus. Solus
 enim ille & unicus, utpote optimi ma-
 ximi Patris optimus maximus Filius,
 cum paternæ clementiæ obsecutus, na-
 turam nostram, qui in altissimo corru-
 ptionis gurgite jacebamus, libentissi-
 mē induisset; velut præstantissimus qui-
 dam Medicus agrorum saluti consu-
 lens, morbum inspexit; tetra atque
 horrida ulcera contrectavit; & ex a-
 lienis calamitatibus sibi ipsi proprium
 dolorem paravit: nosque non modò
 ægotantes, & gravissimis ac putridis
 ulceribus oppressos; sed vitâ penitus
 destitutos ipse per se ex profundo mor-
 tis barathro eripuit ac servavit. Nulli
 quippe alteri celestium potestatum
 tantum roboris suppetebat, ut tot
 hominum salutem sine ulla noxa ad-
 ministrare posset. Sed ipse solus cum
 miseriam corruptionem nostram at-
 tigit, & labores dolorisque nostros
 solus tolerasset, & pœnam impieta-
 tum nostrarum solus in se suscepisset;
 nos non jam semivivos, verum in mo-
 numentis ac sepulchris fœtidos gra-
 vèmq; odorem spirantes restituit;
 & prolixâ erga nos benevolentia
 Aaa ij

Psal. 135.

Esai. 53.

ἀνωτάτω βασιλείας, ἧς λελόχασι παρ' ἀν-
 τειμιῆς σωτηρημένους, νεκρῶν μὲν εἰδῶλων
 καὶ ἀπὸ πνεύματος προσώποις, παλιν δ' ἀθεσμία δαι-
 μόνων θέσμιμα, καὶ παλαιᾶς ἀπάτης πατρῶ-
 ῦς ἀδότη καλεσθέντων. ἕνα δὲ μόνον Θεὸν τὸν
 κἀνὸν ἀπάντων καὶ ἐαυτῶν ἐνεργέτην γνωρίζων.
 Χειρὸν τε τῶ Θεῷ παῖδα παμβασιλεία τῶν
 ὅλων ὁμολογεῖν, Σατῆρα τε αὐτὸν ἐν σήλαις
 ἀναγορευεῖν, ἀνεξαλείπτῳ μνήμη τὰ καθ' ὅτι
 ματα καὶ τὰς καὶ τῶν ἀσεβῶν ἀπὸ νίκας, μέση
 πρὶ βασιλευσῶν τῆς Ἰσραὴλ γῆς πόλει βασι-
 λικοῖς χαρακῆρσι περὶ ἐπιγράφοις. ὡς
 τε μόνον τῶν ἑξ αἰῶνος Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν ἡμῶν B
 Σατῆρα, καὶ περὶ αὐτῶν τῆς Ἰσραὴλ γῆς ἀνωτά-
 τω, ἔχουσι κοινὸν ἑξ ἀνθρώπων βασιλεία γε-
 νόμῳ ὁμολογεῖσθαι, ἀλλ' οἷα ἔσθ' καθόλου Θεῷ
 παῖδα γνήσιον καὶ αὐτοθεὸν περὶ σκηνῆς, καὶ
 ἐκόςτης. τίς γὰρ τῶν πρότερον βασιλευσῶν τοσού-
 τῳ δρετῆς ἠνέκατο, ὡς πάντων τῶν Ἰσραὴλ γῆς
 ἀνθρώπων ἀκούων καὶ γλωτῆαν ἐμπλήσαι τῆς
 ἀπὸ περὶ σκηνῆς; τίς βασιλεὺς νόμους ἐ-
 σέβει, ἔτι καὶ σὺ φρονῶν διαταξάμενος,
 ἀπὸ πρῶτων γῆς καὶ εἰς ἄκρα τῆς ὅλης οἰκ-
 μένης, εἰς ἐπὶ ἑκοσὶν ἀπασιν ἀνθρώποις ἀναγι-
 νώσκου διαρκῶς ἐκράτουν; τίς ἀνημέρων C
 ἰσθμῶν ἐθῆ Βαβυλωνίαν καὶ ἀνημέρων, τοῖς ἡμέροις
 ἀπὸ καὶ Φιλανθρωποῖσι παρέλυσε νόμοις;
 τίς αἰῶσι ὅλοις ἔσθ' ἀπὸ πάντων πολεμῶν,
 τῶν ἑσθ' ἀνθρώπων δρετῆν ἐπεδείξατο, ὡς
 ἀνθ' αὐτῶν ὁσημέραν καὶ νεάζειν δια πάντος τῶ
 βίου; τίς ἐθῆ τὸ μὴ εἶ ἀκκαθὲν ἑξ αἰῶν,
 ἐκὸν ὀργάνῳ ποι τῆς γῆς λεληθός, ἀλλὰ καθ'
 ὅλης τῆς ὑφ' ἡλίου ἰδρυσάτο; τίς ἐσεβείας ὀ-
 πλοῖς ἔτι εἰς ἐφ' ἑξ αἰῶν τὰς στρατιώτας, ὡς ἀ-
 δάμνηται τὰς Ἰουδαίας κραταιότερας, ἐν D
 τοῖς περὶ τὰς ἀντιπάλους ἀγῶσι διαφαίνε-
 σθαι τῶν βασιλευσῶν εἰς τοσούτοις κρατεῖ, καὶ στρα-
 τῆσι γεμῆθ' ἀνάστον, καὶ τρεῖσι καὶ ἐχθρῶν
 ἰσθμῶν πάντα τόπον καὶ χῶρον καὶ πόλιν, Ἐλλά-
 δα τε καὶ Βαβυλωνίαν, βασιλικῶν οἰκῶν ἀπὸ
 πληρῶν καὶ θείων ναῶν ἀφιερῶμασιν, οἷα τὰ δὲ
 τὰ τὰ δὲ ἑξ νεῶν περὶ μακρῆν κοσμηματῶν τε καὶ
 καθήματα ἀπὸ ἀνὰ σεμνά μὲν ὡς ἀληθῶς καὶ
 μεγάλα, ἐμπλήξεως τε καὶ θαύματος ἀξία, ἔσθ'
 οἷα τῶν ἑσθ' ἡμῶν βασιλείας ἐναργῆ δεῖν.

Atores honoris illius quem Dei beneficio
 acceperunt sibi conscii, jam in mortuo-
 rum simulacrorum faciem conspuant,
 & profanos demonum ritus concu-
 cent, ac vetustum errorem à majoribus
 traditum irrideant: unum verò ac so-
 lum Deum cum erga omnes tum in se-
 ipsos maximè beneficum agnoscant; &
 Christum Dei Filium universonum Re-
 gem esse profiteantur; cum Servato-
 rem in edictis suis prædicent; ejusque
 res præclare gestas & victorias de impiis
 partas, in mediâ urbe quæ omnium to-
 to orbe civitatum regina est, regalibus
 apicibus ad perpetuam posteritatis me-
 moriam perscribant. Adeò ut Serva-
 tor noster Jesus Christus, solus ex omni-
 bus qui ab omni ævo unquam exstite-
 runt, ab ipsis orbis terrarum summis
 Principibus non ut Rex vulgaris ex ho-
 minibus factus prædicetur, sed tanquam
 summi omnium Dei naturalis Filius, ac
 per se Deus adoretur: atque id jure me-
 rito. Quis enim ex omnibus qui un-
 quam fuerunt Regibus, ad tantum vir-
 tutis ac potentie culmen evehctus est, ut
 omnium mortalium aures atq; linguas
 appellatione sui nominis impletet?
 Quis ex Regibus leges adeò pias ac
 modestas constituit, utque ab ultimis
 oris ad extremos usque terrarum fines
 eunctis hominibus audientibus perpe-
 tuò legerentur, obtinuit? Quis fera-
 rum gentium immites & barbaros mo-
 res mitissimis atque humanissimis legi-
 bus abrogavit? Quis tot sæculorum
 spatio ab omnibus impugnatus, vim ac
 virtutem humanâ majorem ostendit,
 adeò ut in dies efflorescat, omniq; ævo
 subinde ævo adolescere videatur?
 Quis gentem quæ ne audita quidem
 antehac cognita fuerat, non in ob-
 scuro aliquo terræ angulo, sed per om-
 nem qui sub cælo est terrarum am-
 bitum constituit? Quis milites suos
 pietatis armis ita munivit, ut in con-
 certationibus adversus hostes, quovis
 adamante firmiores animos ostende-
 rent? Quis unquam Rex usque adeò
 post obitum viribus valuit, exercitus
 duxit; trophæa adversus hostes erexit;
 omnia denique loca, regiones, urbes
 tum apud Græcos tum apud Barbaros,
 regalibus suis palatiis, & divinorum
 templorum fabricis consecratis imple-
 vit? Cujusmodi sunt hæc templi hujus
 pulcherrima ornamenta atq; donaria.
 Que ipsa quidem per se augusta profectò sunt ac magnifica, & stupore atque admiratione
 digna: Quippe quæ Regii Servatoris nostri illustre specimen exhibeant. Siquidem nunc

Psal. 52.

διατεθειμένω δωματῷ τε ὄνημαλλον ἀπάν-
των, ἃν αὐτὸς σὺν θεῖα δυνάμει καθήρσα-
το, τῶν τοῖς ἔργοις ἐφαιμίλλως ἀποδέναι
τῶν λόγων, ὁ μὲν οὖν πρῶτ' ὁ καὶ μέγας ἡ-
μῶν δεχόμενος, ὅσα βλέπει τὸν πατέρα
ποιῶντα, ταῦτα (Φυσὴν) ὁμοίως καὶ ὁ ἴσος
ποιεῖ ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ὡς ἂν ἐπὶ διδάσκαλον
τοῦ πρῶτου καθαροῦ νοῦ ὁμοίωσιν ἀφορῶν,
ὅσα βλέπει ποιῶντα, ὡς ἂν δεχέται τοῖς
χρῶμασι ὁ πατὴρ εἰμασι, τῶν τὰς εἰκό-
νας ὡς ἐν μαλίστα δωματῶν, εἰς τὸ ὁμοίωτάτον
δημιουργῶν ἀπειργασάτο, ἔδεν ἐκείνῳ κατὰ
τοῦ Βεσσελεηλ, ὃν αὐτὸς ὁ Θεὸς πνεύμα-
τος ἐμπλήσας θεφίας καὶ σωσέσεως καὶ τ' ἄλ-
λης ἐπέχευε καὶ ἐπιστημονικῆς γνώσεως, τ' τῶν
ἀθανάτων τύπων, διὰ συμβολῶν ναῖ κατὰ
καθῆκε, δημιουργῶν ἀνακέκληται ταῦτα δ' οὖν
καὶ ὁ δεχόμενος ὅλον τὸν λόγον τὴν θεφίαν τὸ
φῶς ὅτι αὐτὸς αὐτῷ ἀγαλαμοφορῶν ψυ-
χῶν, ἔδεν εἰπεῖν οἷα σὺ μεγαλοφροσύνῃ,
πᾶσι τε καὶ ἀπλήσῳ διανοίας χειρὶ, καὶ σὺ
οἷα πάντων ἡμῶν φιλομῖα, τῆ τῶν εἰσοφορῶν
μεγαλοψυχία, τῆς αὐτῆς ἀπὸ παρθεσέως
καὶ μηδένα πρόπον ἀπολειφθῆναι φιλονομί-
ατος μεγαλοφροσύνων, τὸν μεγαλοπρε-
πῆ τὸν θεὸν τῶν ὑψίστων νεῶν, τῶ τῶ κρείττο-
ν ὁ πατὴρ εἰμασι ὡς ἂν ὁρῶμενον μὴ ὁρῶμε-
να, τῶ φύσιν ἐμφερῆ σωσέσεως ὁ χῶρον
μὲν τῶν θεῶν, ὅτι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, πρῶτον ἀπάν-
των, πάσης ἐκαθαρεῖς ὑλης ἐχθρῶν ἐπε-
λαίς κατακεχωσμένον ἐπαιδῶν, ἔδεν τῆ
τῶν αἰσῶν παρθεσέως κακία. ἔδεν ἐφ'
ἕτερον ἐλθόντα, μυελῶν ἄλλων ἐμπορευμέ-
νων τῆ πόλει, ῥασῶν ἕνα δὲ τῶ πόνε, καὶ
παραμάτων ἀπὸ ἀλάχθαι, ὁ δὲ πρῶτον
αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔργον ἐγείρας. εἶτα δὲ τὸν
σύμπαντα λαὸν παρθεσέως ῥῶσας, καὶ
μῖαν δὲ ἀπάντων μεγάλῃν χεῖρα σωμαγα-
γῶν, πρῶτον ἀθλον ἡγωνίζετο. αὐτὴν δὲ μά-
λιστα τὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πεπολιορημένην,
αὐτὴν τὴν παρθεσέως, καὶ τῶν αὐτῶν
ἡμῶν καὶ παρθεσέως ἡμῶν διωγμῶν ὑπομείνας,
τὴν μητρὸς δίκην τῶν τέκνων ἐρημαθεῖσαν
ὀκλησίαν, σωμαπολαῦσαι δεῖν οἰόμεν' ὁ
τῆς τῶ παραγάθη μεγαλοδωρεῖας ἐπειδὴ
ἔδεν τῶν παίδων αὐτῆς ὁ μέγας ποιμὴν, τῶν
θῆρας καὶ τῶν λύκων καὶ πάντων ἀπηνῆς καὶ

A informaverit : & qui præ ceteris omni-
bus earum rerum quas divina virtute
perfecit, rationes reddere valet magni-
tudini operum respondententes. Ac pri-
mus quidem ille & maximus Pontifex
noster, quæcumque Patrem facientem
videt, eadem inquit, simili modo facit
& Filius. Hic verò tanquam in magistrū
puros mentis oculos defixos habens,
quæcumque ab eo fieri videt, instar ex-
emplaris sibi proponens, eorum imagi-
nes quoad e jus fieri potest, ad similitu-
dinem expressas effinxit. Nihilò planè
inferior Beselece illo, quem Deus ipse
spiritu sapientiæ & intelligentiæ omni-
que ingeniosæ ac soletis peritiæ cū
implevisset, caelestium templi imagi-
num per adumbratas quasdam figuras
fabrum atque artificem elegit. Ad eun-
dem igitur modum hic noster totum
Christum, qui Verbum, Sapientiæ & Lux
est, in sua ipsius mente tamquam imagi-
nem gestans: dici non potest quanta cū
animi magnitudine; quàm opulenta &
prodiga mentis manu; quæ etiam om-
nium vestrum liberalitate, qui vestrâ
in conferendis sumptibus magnificenti-
â quasi cum illo certantes, ne ejus consi-
lilio inferiores ulla ex parte videremini
ambitiosius contendistis: hoc magnifi-
cum Dei altissimi templum quod sub
aspectum cadit, ad exemplum præstan-
tioris illius templi quod cerni oculis
non potest, quàm fieri potuit similli-
mum fabricaverit. Et hunc quidem lo-
cum (de hoc enim ante omnia dicen-
dum videtur) quem omnium sordium
ac purgamentorum congerie inimici
fraudulenter adobruerant, minimè
negligendum ratus: neque eorum qui
ejus rei auctores fuerant, improbitati
cedere sustinens: cū quaesito alio
loco, cujusmodi plurima huic civitati
superfuit, laboris compendium facere,
seque multis negotiis liberare posset; ta-
mè primus ipse ad opus sese accingens:
deinde totius populi animis incredibili
alacritate confirmatis, atque ex omni-
bus una ingenti manu conflata, primum
hoc certamen subiit; æquissimum scili-
cetratus, ut hæc ipsa potissimum Eccle-
sia quæ ab hostibus expugnata fuerat;
quæ prior gravissimos labores nostrâ
causâ sustinuerat: quæ eandem nobis-
cum persecutionem, immo ante nos
pertulerat: quæ velut mater propriis fi-
liis erat orbata, Dei Opt. Max. munifi-
centia nobiscum frueretur. Nam quon-
iam magnus ille Pastor, feris ac lupis,
Bbb

& omni agrestium atque immanium A
 bestiarum genere depulso, ipsisque leo-
 num maxillis, ut divina loquuntur ora-
 cula, contritis, filios ipsius rursus in
 unum congregare dignatus fuerat, jure
 merito ipsam gregis caulam instauravit,
 ut ignominia afficeret inimicum & ul-
 torem, utque impiorum adversus
 Deum praelantium nefarios ausus illu-
 stri argumento convinceret. Itaque il-
 li Deo inuisi, nunc amplius non sunt,
 quando ne tum quidem erant. Et post-
 eaquam modico temporis spatio tur-
 bas excitarunt ipsiq; turbis agitati sunt;
 pœnas deinde gravissimas divinæ Justi-
 tiæ perfolventes, semetipsos cum ami-
 cis & omni familia funditus everterunt.
 Adeo ut prædictiones illæ sacris olim
 tabulis inscriptæ, nunc verissimæ esse
 factis ipsis comprobentur: in quibus
 cum alia divinus sermo verè pronuntiat,
 tum hæc de iisdem disertè profatur:
 Psal. 36. Gladium evaginaverunt peccatores;
 Psal. 9. intenderunt arcum suum, ut percu-
 tiant mendicium & pauperem, & oc-
 cidant rectos corde. Gladius eorum
 Psal. 17. intret in cõrda ipsorum, & arcus eo-
 rum confringantur. Et iterum: Perit
 memoria ipsorum cum fonitu. Et no-
 men eorum delevisti in sæculum & in
 Psal. 72. sæculum sæculi. Quoniam cum in mal-
 lis essent clamaverunt; nec fuit qui ser-
 varet: ad Dominum, nec exaudivit
 eos. Verùm ipsi quidem obligati sunt
 & ceciderunt: nos autem surreximus
 & erecti sumus. Illud quoque quod
 prædictum fuerat his verbis: Domine
 in civitate tua imaginem eorum ad ni-
 hilum rediges, verissimum esse omnes
 oculis nostris perspeximus. Et hi qui-
 dem Deo bellum inferre more gigan-
 tum ausi, hujusmodi vitæ exitum for-
 titi sunt. Illa verò vacua ac deserta &
 opinione omnium deplorata, suæ pro-
 pter Deum tolerantia hunc quem cer-
 nimus finem consecuta est. Adeo ut
 Esaias Propheta hæc illi pronuntiare vi-
 deatur: Latere solitudo siticulosa: ex-
 ultet solitudo & floreat ut lilium: &
 florebunt & exultabunt loca deserta.
 Roboramini manus languentes, & ge-
 nuâ dissoluta: Consolamini vos pusilla-
 nimè, confortamini, ne timeatis. Ec-
 ce Deus noster iudicium reddit ac red-
 det: ipse veniet & servabit nos. Quon-
 iam, inquit, erupit aqua in solitudi-
 ne, & vallis in terra siticulosa: & arida
 mutabitur in paludes, & fons aquæ in
 terram siticulosam. Et hæc quidem

Psal. 3.

Psal. 36.

Psal. 9.

Psal. 17.

Psal. 72.

Esa. 35.

ἀγριον γένος ἀποθήσασ, καὶ τὰς μὲν ἀγ-
 λεόντων ἢ φησὶ τὰ θεῖα λόγια σωτηρίας
 Ἰπταυτὸν αὐτὸς σιωλεθῆν ἡξίωσε, δὲ τὰς
 τατα καὶ τὸ ποίμνης τῷ μάνδρῳ αἰετῆ, ἔτα
 ταχῶν αἰχλῶν καὶ ἐκδικητῆν, ἡ ὡς αὐ εἰρη-
 χον ταῖς θεομαχίαις τῶν ἀσεβῶν παρρη-
 γοιτόλμας, καὶ νῦν οἱ μὲν οὐκ εἰσὶν αἰετῶ-
 σεῖς, ὅτι μὴ δὲ ἦσαν εἰς βραχὺ δὲ ταυτοῦ
 τες καὶ παραχθῆνες, εἰθ' ὑποχθῆνες πικρῶ-
 ἔμεμπλῶ τῇ δικῆ, ἑαυτὰς καὶ φίλους καὶ ὡ-
 κες, ἀρδῶ ἀνασάτες κατέστησαν εἰς τὰς
 Β πάλαι σῆλαις ἰσραῖς καταγεραφείσας παρρη-
 ρήσεις, ἔργοις πιστῶν ὁμολογῆσῶν, δὲ τὰς
 ἀλλὰ ὁ θεὸς ἐπαληθεύει λόγος, ἀτάκτως
 τὰ δὲ παρ' αὐτῶν ἀποφανόμενος, ἡ ἰσραῖς
 ἑσπασάντο οἱ ἀμαρτωλοὶ ἐνέτεταν τῶν
 τῶν, ἔκαβαλέν πῶχον καὶ πέντα, τῶν
 σφάζονται ἐνθεῖ τῇ καρδίᾳ ἡ ἰσραῖς
 αὐτῶν εἰσελθοὶ εἰς καρδίαν αὐτῶν, καὶ ταυτοῦ
 αὐτῶν σωτηρεῖσιν. καὶ πάλιν ἀπαύειτο
 μνημόσμων αὐτῶν μετ' ἡχῆ. καὶ τὸ ὄνομα
 αὐτῶν δὲ ἡλεῖσας εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν
 C αἰῶνα τῶ αἰῶν, ὅτι δὴ καὶ ἐν καιοῖς ἡμε-
 νοι, ἐκέρραξαν καὶ οὐκ ἦν ὁ σῶσων. παρρη-
 εἰον καὶ οὐκ εἰσηκέσεν αὐτῶν. ἀλλ' οἱ ἰσραῖς
 ποδιῶσαν καὶ ἔπεσον. ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν
 νωρθώθημεν. καὶ τόγος ἐν τέτοις παρρη-
 νῆν, Κύριε ἐν τῇ πόλει σὲ τὴν εἰκόνα ἀπὸ
 δὲ ἐδένωσας, ἀληθῆς ὑπὸ ὀφθαλμοῖς πο-
 των ἀναπέφανται. ἀλλ' οἱ μὲν γινάσκοντες
 πον θεομαχίαν ἐνεσηάμενοι, τοιαύτως
 λήχασιν τῶν τῶν βίβας καταστροφῆν τῆς δὲ
 με καὶ παρ' ἀνθρώποις ἀπεγνωσμένους, τῶ
 αὐτὰ οἶα τὰ ὀσώμενα τῆς καὶ Θεοῦ ὑπὸ
 D νῆς τὰ τέλη, ὡς ἀναφωνεῖν αὐτῇ τὴν περὶ
 τείαν Ἡσαῖα ταυτὰ ἐν φερανθῆν ἐρημῶν
 ψῶσα. ἀγαλλιάσθω ἐρημῶν καὶ ἀνδραγα-
 κρίνον. καὶ ἔξανθήσει καὶ ἀγαλλιάσεται τῶ
 μα. ἰχρύσατε χεῖρες ἀνεμῆνας, καὶ γυμ-
 ῶσατε ἐλμυθῶν. ῶσατε καλῶσατε ὄλησιν
 τῇ διανοίᾳ ἰχρύσατε, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ ἰδοὺ
 ἡμῶν κείσιν ἀνταποδίδωσι καὶ ἀνταπο-
 σει. αὐτὸς ἔξει καὶ σώσει ἡμᾶς ὅτι φησὶ ἡ-
 ράγη ἐν τῇ ἐρημῶ ὑδωρ, καὶ φάραγξ ἐν
 δὲ ὑδωρ. καὶ ἡ ἀνδρῶν ἔσαι εἰς ἔλη. καὶ εἰ-
 τὴν δὲ ὑδωρ γῆν πηγὴ ὑδάτων ἔσαι καὶ
 τὰ δὲ μὲν λόγους πάλαι περὶ ἀποκαταστάσεως

ελπίς ἰσραῖς κατὰ βέλῃ τὰ γε μὴ ἔργα ἔ-
 κεί ἀνοαῖς, ἀλλ' ἔργοις ἡμῶν ᾧ δ' ἐδόξα.
 ἢ ἔρημ' ἢ δ' εἰ, ἢ ἀνδροθ' ἢ χῆρα καὶ ἀπέ-
 σατ' ἢς ὡς ἐν δρυμὰ ξύλων ἀξίαις ἔξεκο-
 λυαν τὰς πύλας ἐπιβαντὸ, ἐν πέλυκι καὶ λα-
 ξέσθη ἑρ σιωπείσαντες αὐτήν. ἢς καὶ τὰς
 βίβλους διαφθείρατες, ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ
 τὸ ἀγαθήρον τῆ Θεᾶ. εἰς τὴν γῆν ἐβέβηλω-
 σαν τὸ σκῆνωμα τῆ ὀνόματι αὐτῆν ἐπεύ-
 γισαν πάντες οἱ ᾧ δ' ἀπορροδοῦν τὴν ὁδὸν,
 ἀσκαθελόντες αὐτῆς τὰς Φραγμάς. ἢν ἐλυ-
 μνη αὐτὸς ἐκ δρυμῶ, καὶ μονίος ἀγρι' καλε-
 νειπίσας. Χεῖρ' ἔδωκεν ᾧ δ' ἐξωκῶ ὅτε
 θέλει αὐτὸς, γέγονεν ὡς κείνον. ἐπεὶ καὶ τότε
 αὐτὸ νεύματι, ὡς ἀν ἀσκαθόμενα πατρὸς
 ἐπαυδέειο ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύρι' παιδεύει,
 ματηγοῖ δὲ πάντα ἢ ὃν ᾧ δ' ἐδέχεται. μέ-
 γη δ' ἦτα καὶ τὸ δέον ἐπιστραφέστα, αὐδῆς
 αὐθὺν ἔξ ὑπαρχῆς ἀγαλλίαν ἀσκαθίειαι.
 ἔξωκῶ τε ὡς κείνον, καὶ τῆς ἐντέας εὐωδίας
 εἰς πάντας δόξα πνεῦ ἀνθρώπων. ὅπ φησὶν ἐρ-
 ράγη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδατος, τὸ νᾶμα τῆς θεᾶς
 τῆ σατηρίας λεγέσθαι παλιγενεσίας καὶ νῦν
 γέγονεν ἢ ἀπὸ μικρῶ ἔρημ' ἢ, εἰς ἐλπ. καὶ
 εἰς τὴν διψῶσαν γῆν ἐβέβησε πηγὴ ὕδατος
 αὐτῶ. ἰχυσάν τε ὡς ἀληθῶς χεῖρες αἰτο-
 πῶν ἀνεμέναι καὶ τῆς τῶν χειρῶν ἰχυσῶ
 ἔργα, τὰ δὲ τὰ μεγάλα καὶ ἐναργῆ δειμά-
 τ' ἀλλὰ καὶ τὰ πάλαι σεσατραμμένα καὶ πα-
 ρεμένα γόνατα, τὰς οἰκείας δόξα λαβόντα
 βάτας, τὴν ὁδὸν τῆς θεογνωσίας ἐνδυπορέν-
 τα βαδίζε, ἐπὶ τὴν οἰκείαν ποίμνην τῆ πα-
 ναγάθης ποιμέν' ἀπευδόντα. εἰ δὲ καὶ ταῖς
 τῶν τυράννων ἀπειλαῖς τὰς ψυχὰς πνέσας
 ἐν ἀρχῆσιν, ἔ δὲ τᾶτες ὁ ᾧ δ' ἀθε-
 ραπύτες παρεσθ' ἰλόγ' εὐ μάλα δὲ καὶ
 ἀντὶς ἰώμ' ἢ, εἰς τὴν τῆ θεᾶς ᾧ δ' ἀκλῆσιν
 παρεσθ' ἰλόγ' ἢ. ᾧ δ' ἀκλῆσατε οἱ ὀλιγό-
 ψυχοι τῆ διανοία, ἰχυσάτε, μὴ φοβεῖσθε.
 τῶν δ' εἰν δόξα λαβόντα τὴν δια Θεὸν ἡρο-
 μένην ἔρημον, τῆ λόγ' ἀσκαθ' ἰλόγ' ἢ. ἐπα-
 κῆσας ὀξεία διανοίας ἀκοῆ ἔσθ' ὁ νέ' ἢ
 ἢ καὶ καλὸς Ζορβὰδελ, μὴ τὴν πικρὰν
 ἐκείνην αἰχμαλωσίαν καὶ τὸ βδέλυγμα τῆς
 ἔρημώσεως. ἔ παρὶ τὸ πῶμα νεκρῶν,
 πρᾶπτα πάντων ᾧ δ' ἀκλῆσιν καὶ λιταῖς,
 ἰσσαν τὸν πατέρα μὴ τῆς κοίτης ὑμῶν ἀπάν-

A olim verbis tenus prædicta, sacris Volu-
 minibus inserta sunt. Nunc autem res
 ipsæ non simplici auditione, sed factis
 ipsis nobis exhibentur. Quippe hæc foli-
 tudo siticulosa; hæc vidua omnique
 præfidio destituta, cujus januas quasi in
 silva lignorum, securibus exciderunt in
 idipsum, in securi & ascia confringen-
 tes eam: cujus libros corrumpentes in-
 cenderunt igne Sanctuarium Dei: in
 terra profanaverunt tabernaculum no-
 minis ejus: quam vindemiarunt omnes
 transeuntes per viam, destructis prius
 ejus sepibus; quam vastavit aper de fil-
 va, & singularis ferus depastus est, nunc
 postquam Christo visum est, per admi-
 rabilem ejus potentiam instar lilii efflo-
 rescit. Nam & tunc ejusdem nutu ac vo-
 luntate, tanquam parentis cujusdam fi-
 liorum curam gerentis, castigabatur.
 Quem enim diligit Dominus castigat, *Hebr. 12.*
 verberatque omnem filium quem reci-
 pit. Postquam verò moderate & quan-
 tum oportuit castigata est, rursus exul-
 tate cælitus præcipitur, & tanquam li-
 lium efflorescit, cum atōsque mortales
 divini odoris suavitate perfundit.
 Quoniam, inquit, erupit aqua in solitu-
 dine; fons videlicet quo divinitus in fa-
 lutari lavacro regenerati sumus. Et quæ
 paulò ante vasta solitudo erat, nunc mu-
 tata est in paludes; & in terram siticulosa-
 m scaturivit fons aquæ vivæ. Robora-
 tas sunt profectò manus quæ prius erant
 languidæ; & hæc quæ cernitis opera,
 roboris manuum magna & perspicua
 argumenta sunt. Quin & genua illa quæ
 jam dudum debilitata erant ac dissolu-
 ta, nunc recuperatâ gressuum firmitate,
 rectam divinæ cognitionis semitam
 ingrediuntur, & ad proprium optimi
 Pastoris gregem properant. Quod si qui
 fortè tyrannorum minis perterriti,
 animis obtorpuerunt, nè hos quidem
 salutaris Dei sermo curationis expec-
 tes relinquit: sed benignè eos remediis
 fovens, ad percipiendam Dei consolati-
 onem excitat his verbis: Consolami-
 ni vos pusillanimes: confortamini, no-
 lite timere. Cum igitur novus hic no-
 ster & egregius Zorobabel, solertissimo
 mentis ac umine intellexisset fore, ut il-
 la quæ propter Deum deserta fuerat, su-
 prædictis bonis brevi frueretur, quem-
 admodum divinus sermo prædixerat:
 post acerbam illam captivitatem, &
 post abominationem desolationis, ca-
 daver hoc minimè neglexit. Sed cum
 ante omnia Deum Patrem precibus
 Bbb ij

Esai. 73.

Hebr. 12.

Esai. 35.

ὑπὸ μὲν ταῖς ἡλίαις βολαῖς αὐτῆς τρεῖς πύλας
 ἐφ' ἑκάστην καθεύδουσαν πύλωνα ὡν τὸ πολὺ τὰς παρ'
 ἑκάτερα μεγέθει τε ἑπτάπλαται πλεονεξιῶν τῆ
 μέσῃ χαλκῶσιν ἀμφοτέρωθεν ἀναλύφουσι δια-
 σπασθῆναι αὐτὴν φαιδρωῖας ὡς ἀν βασιλίδι,
 ταυτη τὴν δὲ οὐρανὸν ὑπερῶν ἐξέσχε. τὸν αὐτὸν ὃ
 τρέπον καὶ ταῖς παρ' ἑκάτερα ἑπτάπλοτον νεώ
 σοαῖς, τὸν τῶν περὶ τὴν ἀνατολὴν διατάξας,
 αὐτὸν ἐπὶ ταύταις ἀλλὰ πλείονι φωτὶ δια-
 φόρας τὰς ἐπὶ τὸν οἶκον εἰσβολὰς ἐπένοει, ταῖς
 ἀπὸ ξύλων λεπτεργίαις καὶ τὸν περὶ αὐτὰς κόσ-
 μον καὶ ἀποκρίλλων. τὸν ὃ βασιλεῖον οἶκον
 πλεονεξιώτερας ἤδη καὶ δαυλίεσι ταῖς ὑλαῖς
 ἄλλοις, ἀφ' ἧν Φιλομήναι τῶν ἀναλωμά-
 των χρωμάτων. ἔνθα μοι δοκῶ περὶ τὸν εἶνα ἑ
 δομημάτων μήκη τε καὶ πλάτη καταγράφειν.
 τὰ φαιδρα ταῦτα καλλῆ, καὶ τὰ λόγῳ κρείτ-
 τονα μεγέθει. τῶν τε τῶν ἔργων ἄποσι βεβαιαν
 ἄλλοις λόγῳ διεξιόντι. ὕψη τε τὰ ἔρανομή-
 κη καὶ τὰς τῶν ὑπερκειμένας πολυτελείας ἑ
 Λεάνθης Κέδρος. ὡν εἰδὲ τὸ θεῖον λόγιον τῶν
 μήλων ἀπεσιώπησεν. ἐν φρονήθεισιν φά-
 σκου τὰ ξύλα τῆς Κυρίας, καὶ αἱ Κέδροι τῆς Λι-
 θάνης εἰς ἐφύτθισεν. ἡ με δ' αἰ νῦν τῆς πανσό-
 φης καὶ ἀνχιτεκτονικῆς διατάξεως, ἑ τῆ καλλ-
 λης τῆς ἐφ' ἑκάστη μέγας ὑπερβολῆς ἀκριβολο-
 γησὶ τὴν ὑφήγησιν, ὅτε τ' ὄψιν τῶν διὰ τῶν
 ὡτῶν ἀποκρίλλει μάρτυρον ἢ μαρτυρία. ἀλλὰ γὰρ
 ὡς καὶ τὸν νεῶν ἐπιτελέσας, ἔρονοις τε τοῖς ἀ-
 νοτάτω εἰς τὴν τῶν περὶ τὸν οἶκον τιμῆν, καὶ περὶ
 σὴν βάρους ἐν τάξει τοῖς κατ' ὄλας κατὰ
 τὸ πρῶτον κοσμήσας. ἐφ' ἅπασί τε τὸ τῶν
 ἀγίων ἀγῶν θυπασήριον ἐν μέσῳ θεῖς, αὐτῆς
 καὶ τὰς ὡς ἀν εἶη τοῖς πολλοῖς ἀβάτα, τοῖς
 ἀπὸ ξύλων περὶ τὴν δίκτυοις, εἰς ἀκρῶν ἐν-
 τέχνῳ λεπτεργίαις ὀψησικημένοις, ὡς θαυμά-
 σιον τοῖς ὀφθαλμοῖς παρέχειν τὴν θέαν. ἀλλ' εἰδὲ
 τὸ δ' ἀφορᾶ εἰς ἀμελῆς ἐκεῖτο αὐτῶν, καὶ τό-
 δε γὰρ λίθη μαρμαρῶ εὐ μάλα κόσμῳ παν-
 ῆλαμπρωῖας, ἤδη λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὰ ὀκτὸς
 τῶν νεῶν μετῆι. ὀξείδρας καὶ οἴκους τὴν παρ' ἑ-
 κάτερα μεγίστους ἐπισκοπάζων ἐντέχνῳ, ἐπὶ
 ταυτὸν εἰς πλῆθος τῶν βασιλείῳ σινεζυ-
 μένης, καὶ ταῖς ἐπὶ τὸν μέγαν οἶκον εἰσβο-
 λαῖς ἠνωμένους. ἃ καὶ αὐτὰ τοῖς ἐπι κα-
 τὰρσεως καὶ ἀεὶ ῥαντηρίων τῶν δια-

A orientis radios tribus ordine januis in
 uno eodemque latere constructis. Qua-
 rum mediam duabus aliis utrimque po-
 sitis & altitudine & latitudine pluri-
 mum præstare voluit, eandemque æ-
 reis tabulis ferro vinctis, & sculpturis
 variis præcipue decoravit; ei tanquam
 Reginae satellites alias adjungens. Ad
 eundem modum cum porticibus ad u-
 trumque templi latus fabricatis parem
 vestibulorum numerum disposuisset,
 diversos aditus quibus copiosum lumen
 supernè in ædem infunderetur, supra
 ipsas porticus excogitavit, easque fe-
 nestras variis è ligno sculpturis minutif-
 simi operis ornavit. Iplam verò ædem
 regiam opulentioribus magisque præ-
 tiosis speciebus instruxit, proluxâ sum-
 ptuum magnificentiâ ad hoc usus. Hic
 jam mihi superfluum videtur ædis ipsius
 longitudinem ac latitudinem describe-
 re, & hunc splendidissimum decorem,
 atque inexplicabilem magnitudinem,
 radiantem operum speciem ac splendo-
 rem; fastigia ad cælum usque tendentia;
 & supra hæc eminentes Libani pretio-
 sissimas Cedros oratione prosequi, qua-
 rum mentionem ne divina quidem ora-
 cula prætermiserunt, in quibus dicitur:
 C Latabuntur ligna Domini, & Cedri
 Libani quas plantavit. Quid jam atti-
 net de solerti & ingeniosa totius fabri-
 cæ dispositione, ac de excellenti sin-
 gularum partium pulchritudine accu-
 ratius differere, præsertim cum oculo-
 rum testimonium omnem quæ auribus
 percipi potest notitiam excludat. Por-
 rò cum templum in hunc modum ab-
 solvisset, thronisque altissimis in ho-
 norem præsidentium, ac præterea sub-
 sellis per univèrsùm templum ordine
 dispositis exornasset; postremò San-
 ctum Sanctorum, altare videlicet in
 medio constituit. Utque hæc sacratia
 multitudini inaccessa essent, ea rursus
 ligneis cancellis munivit, minutissimo
 opere ad summum artis fastigium elab-
 oratis, adeò ut admirabile intuen-
 tibus spectaculum exhibeant. Quin-
 etiam ne ipsum quidem solum negli-
 gendum putavit. Quod cum mirum
 in modum marmore exornasset, inde
 ad ea quæ extra templum posita sunt
 conversus, exhedras & oecos amplif-
 simos utrimque summa cum peritia fa-
 bricavit, qui sibi invicem ad latera
 ipsius basilica conjunguntur, portisque
 quibus in medium templum intratur,
 connexi sunt. Quas quidem ædes in gra-
 Bbb iij

tiam eorum qui expiatione & purgatione per aquam & Spiritum Sanctum opus habent, Salomon noster verè pacificus templi hujus conditor exstruxit. Ad eò ut cælestis illa prædictio ejus supra memini, non amplius nudis in verbis subsistat, sed opere ipso impleta cernatur. Facta est enim nunc reverà gloria domus hujus posterior supra priorem. Nam cum Pastor ejus ac Dominus, pro salute illius semel mortem perpessus, post passionem corpus quod ipsius gratiâ fordidum induerat, in splendidum & gloriosum transmuteset, & carnem jam tabescentem ex corruptione ad immortalitatem traduxisset, consentaneum erat ut hæc quoque Servatoris dispensationibus similiter frueretur. Quippe quæ multò potioribus ab ipso promissis acceptis, longè majorem regenerationis gloriam in corporis incorruptibilis resurrectione, cum cælestibus Angelorum choris, in ipsa Dei regia ultra cælos posita, unà cum ipso omnium beneficiorum Auctore ac Servatore Jesu Christo in perpetuum deinceps percipere desiderat. Interim tamen in præsentis sæculo hæc olim vidua ac deserta, hisce per Dei gratiam ornata floribus, facta est reverà ut lilium, que madmodum Propheta dixit. Qualiter verò sponsali veste induta, coronâque de coris redimita, ab Esaiâ saltare doceatur, & faustis vocibus Deo gratias cum veneratione canere, ipsius verbis audiamus: Exultet anima mea in Domino. Induit enim me vestimento salutis, & tunica lætitiæ circumdedit me. Quasi sponso coronam circumposuit mihi, & quasi sponsam ornavit me muliebri mundo. Et sicut terra quæ auget florem suum, & sicut hortus germinat femina sua; sic Dominus germinabit justitiam & exultationem coram universis gentibus. Et hæc quidem canens illa tripudiat. Quibus autem verbis sponsus, cælestis, ipse scilicet Jesus Christus qui est Verbum Patris, illi vicissim respondeat, audi Dominum dicentem: Noli timere eo quod ignominia affecta fueris: nec reveraris eo quod opprobria passa sis. Quoniam perpetuè ignominie oblivisceris, & probri viduitatis tuæ non recordaberis, non ut mulierem desertam & pusillanimum vocavit te Dominus, neque ut mulierem ab adolescentia odio habitam. Dixit Deus tuus: modico tempore dereliqui te; &

Esa. 61.

Esa. 54.

A ὕδατ' & ἀγίῳ πνεύματι ἐξελθόντων ἡ
ρηνικώτατος ἡρῆς Σολομῶν ὁ τὸν ναὸν
δεμιμάμενος ἀπειργάζετο. ὡς μικρὸν ἔργον
ἀλλ' ἔργον γεγονέναι τὴν ἀνωλεχθεῖσαν πε-
φητεῖαν. γέγονε γὰρ ἡ νῦν ὡς ἀληθῶς ἐστὶν ἡ
ἕξατὸ οἰκὸς τῆς ἡ ἐρχάτη ὑπὲρ τὴν παλαι-
σαν. εἶδει γὰρ ἡ ἀλόλοθον ἦν, τὰ ποιμένα
τῆς καὶ δεασότε ἀπαξ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς
ναῖον κατὰ δεξαμένη, καὶ μετὰ τὸ παλαι-
χάειν αὐτῆς ῥυπὲν ἐνεδυσάλο σῶμα, ὅτι
λαμπρὸν ἡ ἐνδοξον μετὰ ἐβεληκοτ' ὅτι
τε σάρκα τὴν λυθείσαν, ἐν φθορᾷ εἰς ἀ-
θαρσίαν ἀγαγόντ', ἡ τὴν δὲ ὁμοίως τῆς
B Ἐρωτήρος οἰκονομιῶν ἐπαύρατο, ὅτι δὴ καὶ
τὴν πολὺ κρείττονα λαβέσσα παρ' αὐτῆς
ἐπαγγελίαν, τὴν πολὺ μείζονα δόξαν τῆς
λιγυρεσίας, ἐν ἀφθάρτε σώματι ἀνα-
σει, μὲν φωτὸς ἀγγελῶν χορείας, ἐν τοῖς ἁ-
γίων ἐπέκεινα ἡ Θεῶ βασιλείοις, συν-
χεῖσθαι Ἰησοῦ τῷ πανδουργῆτι ἡ σωτηρίας
κῶς Ἰησοῦ τῶς ἐξῆς αἰῶνας ἀπολαβεῖν πᾶσι
ἀλλὰ γὰρ τῶς Ἰησοῦ παρόντος, τέτοις ἡπί-
C χησα καὶ ἐρημῶς, Θεῶ χάριτι ἀεὶ ἐκλήθηται
τοῖς ἀνθρώποις, γέγονεν ἀληθῶς ὡς κείνον ἡ
ἡ σωφροσύνη καὶ τὴν νυμφίω ἀναλαβέ-
σομένη, τὸν τε τ' ἐυπερείας ἀεὶ ἐβεληκοτ'
D νον, οἷα χορεύειν διὰ Ἡσαίῳ παιδεύθει, τῶ
χαιετήρια τῷ βασιλεῖ Θεῶ φωνῶν ἐν
μοις γεραίρεσσα, αὐτῆς λεγόντος ἐπαυ-
μεν. Ἀγαλλιάτω ἡ ψυχὴ μου Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
ἐνέδυσε γὰρ με ἱμάτιον σωφροσύνης, καὶ χιτῶνα
ἐυφροσύνης ἀεὶ ἐβεληκοτ' μοι ὡς νυμφίω
τῶν ἡ ὡς νυμφίω καλεῖκόμην ὡς κοσμη-
ἡ ὡς γῆν ἀύξασαν τὸ ἀνθρώπου αὐτῆς καὶ ὡς
D πος τὰ σπέρματ' αὐτῆς ἀνατελεῖ, ἕτοιμος ἡ
ἀνέτειλε δικαιοσύνη καὶ ἀγαλλίαμα ἐν
πᾶσι πάντων τῶν ἔθνων. τέτοις μὲν ἐμοὶ
χορεύει οἷοις δὲ καὶ ὁ νυμφίος λόγος ὁ
νιος αὐτοῦ Ἰησοῦς Χριστὸς αὐτὴν ἀμείβεσθαι
καὶ λέγοντ' ὅτι Κύριε μὴ φοβῆσθαι ὅτι
ἐπιγνώθης. μὴ δὲ ἐντραπῆς ὅτι ἀνατελεῖ
ὅτι αἰχμῶν αἰώνιον Ἰησοῦ, καὶ ὡς
τῆς χηρείας σε ἡ μὴ μνησθήσῃ. ἐξ ἡ
γυναικα ἐκατάλελειμμένη καὶ ἀλυ-
χον κέκληκέ σε Κύριε. εἶπεν ὁ Θεὸς τῶ
νεότητι μεμισσημένην. εἶπεν ὁ Θεὸς τῶ
χρόνον μικρὸν ἐγκατέλιπόν σε. καὶ οἱ ἄλλοι

μεγάλῳ ἐλέησω σέ ἐν θυμῷ μικρῷ ἀπέστρε-
ψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ σέ, ἔκ ἐν ἐλέῳ αἰω-
νίῳ ἐλέησω σε, εἶπεν ὁ ῥυσαύριμος σέ Κύριος.
ἔξεγείρε ἐξεγείρε ἢ πᾶσα ἐν χειρὸς Κυρίου
τὸ ποτήριον ἔθυμῶν αὐτῶν ποτήριον γὰρ τὸ πῶ-
σεως τὸ κόνδυ ἔθυμῶν μου. ἐξέπεσε καὶ ἐξέκένω-
σας καὶ οὐκ ἦν ὁ σάρακαλὼν σε ἀπὸ πάντων τῶν
τῶν σέ, ὡν ἔτεκες. καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντιλαμ-
βανόμενος τῆς χειρὸς σε. ἰδὲ εἴληφα ἐν τῆς
χειρὸς σε τὸ ποτήριον τῆς πώσεως, τὸ κόνδυ ἔ-
θυμῶν μου, ἔξπερσθήσεις ἐπὶ πῆν αὐτὸ καὶ
δώσω αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀδικησάντων
σε καὶ ταπεινωσάντων σε. ἐξεγείρε ἐξεγείρε.
ἐνδύσαι τὴν ἰχμῷ, ἐνδύσαι τὴν δόξαν σε. ἐν
πᾶσαι τὸν χῶν καὶ ἀνάστηθι. καθίθι ἐκλυσαι
τὸν δέσμον ἔτραχήλῃ σου ἀργὸν κύκλῳ τῆς
ὀφθαλμῶν σου καὶ ἴδε σινηγῶν τὰ τέκνα
σε ἰδὲ σινηγῶν καὶ ἦλλον περὶ σέ ζῶ ἐγὼ,
λέγει Κύριος, ὅτι πάντας αὐτὰς ὡς κόσμον ἐν-
δύσθαι, καὶ ἀπέθῃσεν αὐτὰς ὡς κόσμον νύμφῃ ὅτι
τὰ ἔρημά σου καὶ τὰ διεφθαρμένα καὶ τὰ κα-
ταπεπληκῶτα, νυνὶ σενοχωρήσει ἀπὸ τῶν κα-
τοικωμάτων σε ἔκ μακροκλήθῃσι ἀπὸ τοῦ οἴ-
καταπίνοντες σε. ἐροῦσι γὰρ εἰς τὰ ὠτά σου οἱ
υἱοὶ σου ὡς ἀπολώλεκας. σενός μοι ὁ τόπος.
ποιήσον μοι τόπον ἵνα κατοικήσω καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ
καρδίᾳ σου. τίς ἐγγήνησέ μοι τέτους; ἐγὼ δὲ
ἀτεκνος καὶ χηρὴ τέτες ἢ πῆς ἐξέδρεψέ μοι;
ἐγὼ ἢ κατέλειθην μόνη. ἔτσι δέ μοι πῆσαν;
ταῦτα Ἡσαίας προεθέσπισε. ταῦτα πρόπα-
λαι πῆ ἡμῶν ἐν ἱεραῖς βίβλοις καταέβλητο
ἐρηθὴν δέ που τέτων τὴν ἀνεύθειαν ἢ δὴ ποτὲ
ἐρηθὸς ἀδραλαεῖν ἀλλὰ γὰρ τοιαῦτα ἔθυμ-
φίου λόγῳ περὶ τὴν ἑαυτῆς νύμφην τὴν ἱεραὴν
καὶ ἁγίαν ἐκκλησίαν Ἐπιφώνενθ, εἰκότως
ὁ νύμφος ὁ δὲ, αὐτὴν τὴν ἐρηθον, τὴν πῶ-
μα κερμῆν. τὴν ἀδὰ ἀνθρώποις ἀνέλπιδά.
ταῖς κοιναῖς ἀπάντων ὑμῶν εὐχαῖς, χεῖρας
τὰς ὑμῶν αὐτῶν ὀρέξας, ἐξήγειρε καὶ ἐξάνεση-
σε. Θεὸς ἔπαμβασιλέως νεύματι, καὶ τῷ Ἰησοῦ
Χριστῷ δυνάμειως Ἐπιφανεία. τοιαύτην τε
ἀναστήσας κατέσῃσατο, οἶαν ἐκ τῆς τῶν ἱερών
χρησμῶν καταγραφῆς ἐδιδάσκετο. θαῦμα
ἰσχυρῶν μέγιστον τέτο καὶ πέρα πάσης ἐκπλή-
ξεως. μάλιστα τοῖς Ἐπι μόνῃ τῇ τῶν ἐξωθεν
φαντασίᾳ τὸν νέον ἀεθσανέχουσι θαυμά-
των ἢ θαυμασιώτερα, τὰ τε δεχέτῃτα, καὶ

A in misericordia magna miserebor tui.
In ira levi averti faciem meam abs
te; & in misericordia æterna misere-
bor tui: dixit Redemptor Dominus.
Exurge exurge, quæ bibisti de manu
Domini calicem furoris ejus. Cali-
cem enim ruinæ, poculum furoris mei
ebibisti atque exhaustisti: & non erat
qui consolaretur te in omnibus filiis
tuis quos genuisti: nec erat qui ap-
prehenderet manum tuam. Ecce tuli
de manu tua calicem ruinæ, poculum
furoris mei. Nec adjicies ultrâ ut bi-
bas illum: Et dabo illum in manus eo-
rum qui te injuria affecerunt ac de-
prefferunt. Exurge exurge, indue for-
titudinem, indue gloriam tuam. Ex-
cute pulverem & surge. Sede, solve
vinculum colli tui. Attolle circum-
quaque oculos tuos, & vide congreg-
atos filios tuos. Ecce congregati sunt
& venerunt ad te. Vivo ego, dicit
Dominus: quia omnibus his velut or-
namento vestieris, & circumdabis ti-
bi eos quasiornatum sponsa. Quia de-
ferta tua & quæ corrupta erant ac pro-
lapsa, nunc angusta erunt incolis tuis;
& longè fient abs te qui devorabant
te. Dicent enim in aures tuas filii tui
quos perdidisti: angustus est mihi lo-
cus; facito mihi locum ut inhabitem.
Et dices in corde tuo: Quis istos genuit
mihi? Ego orba & vidua. Hos
autem quis educavit mihi? Ego dere-
lictæ sum sola: Hi verò ubinam erant
mihi? Hæc Esaias vaticinatus est: hæc
in sacris voluminibus de nobis multò
ante perscripta erant. Ceterum oportebat
ut horum verborum veritatem
rebus ipsis completam tandem acci-
peremus. Quoniam igitur sponsus
Verbum Dei hæc sponsæ suæ, factofanctæ
scilicet Ecclesiæ, prolocutus fuerat,
rectè atque ordine noster iste
sponsæ vestitor, hanc desertam & va-
cuam, & tanquam cadaver humi ja-
centem, omnique humana spe desti-
tutam, communibus omnium ve-
strum precibus, manus ei vestras por-
rigens, Dei summi omnium Regis
nutu, & præsentî Jesu Christi potentia
erexit atque excitavit. Excitatam
verò ad eum modum constituit ac dis-
posuit, quem ex factorum oraculo-
rum descriptione didicerat. Est qui-
dem hoc opus miraculum, & omni ad-
miratione majus, iis præfertim qui ad
solam rerum exteriorum speciem at-
tendunt. Omnibus verò miraculismira-

Esai. 52.

Esai. 52.

Esai. 49.

C

D

δευτών κ' θεομισῶν τυράννων, τὴν οἰκεμένην ἀ-
 πασαν δι' αὐτῶν τῶν θεοφιλεσάτων ἐκαθή-
 ρασθεῖτα ἡ γὰρ ἀπαθ' ἠρωίμους ἀνδρας, ἡ δὲ πάλ-
 λαι διὰ βίης ἱερωὺς αἰσθ', κρυβδὴν γε μὴν
 ὡς ἐν κακῶν χειμῶνι πρὸς τὴν αὐτὴν σκέπης κα-
 λυπτομένης. εἰς φανερὴν ἀγαθῶν, καὶ ταῖς τῶν
 πνεύματος μεγαλοδωραῖς ἐπαξίως τιμήσας.
 αὐτῶν δὲ διατέτων τὰς μικρὰς ἀσθενεῖας ἐρύ-
 πωμένας ψυχὰς, ὕλης τε πανθίας κ' χώμα-
 τος τῶν ἀσεβῶν ἐπιλαϊμάτων συμπεφορημέ-
 νας, ὄρουσι καὶ δικέλλαις ταῖς πληκτικαῖς τῶν
 μαθημάτων διδασκαλαῖς, δεξικαθέρτε καὶ
 ἀπέσμηξεν λαμπρὸν τε κ' διαυγῆ τῆς πάλιν
 ὑμῶν διανοίας τὸν χῶρον ἀπειρασμένον, ἐν-
 τῶτα λοιπὸν τὰ πανσόφου κ' θεοφιλεῖ τῶν δὲ
 ἀδελφῶν κεν ἠγεμόνι ὅς τατε ἄλλα κριτικὸς
 κ' ἀπλορικὸς τυγχάνων, τὴν τῶν ἀπαθ' κεκλη-
 ρωμένων ψυχῶν εὐδιαγνώσκων κ' φιλοκει-
 νῶν διανοίαν, ἐκ πρώτης ὡς εἰπεῖν ἡμέρας οἰ-
 κοδομῶν, ἔπειτα εἰς δευτὴν πέπυλα. τότε μὲν
 διαυγῆ τὸν χρυσόν, τότε ἡ δόκιμον κ' καθαρὸν
 τὸ δόρυ μὲν κ' τὰς λιμῆς ἐκ πολυτελεῖς λίθους
 ἐκ πάσῃ ὑμῶν ἀρεμότην ὡς ἱεράν αὐτῶν κ' μυ-
 στικῶν ἐργῶν τοῖς εἰς ὑμᾶς ἀποπληρῆν ἀρε-
 φτικαῖαν, δι' ἧς εἰρηται. ἰδὲ ἐγὼ εἶτομαζῶσι
 ἀνδρα τὸν λίθον σε. καὶ τὰ θεμέλια σε
 σάπφειρον. ἐκ τὰς ἐπάλξεις σε βίασπιν. καὶ τὰς
 πόλας σε λίθους κρυστάλλους. καὶ τὸν πείλοδον σε
 λίθους ἐκλεκτὰς καὶ πάντας τὰς ἑξέσε δι-
 δακτὰς θεῶν, καὶ ἐν πολλῇ εἰρήνῃ τὰ τέκνα σε.
 ἐν δικαιοσύνῃ οἰκοδομηθήσῃ. δικαιοσύνη
 δὴ τὰ οἰκοδομῆν, καὶ ἀξίαν τῆ παντὸς λαοῦ
 διήρεταις δυναμείς οἷς μὲν τὸν ἔξωθεν αὐτὸ
 μόνον ἀεφράτων ἀεβόλων τὴν ἀπλανῆ
 πίσιν πειραχίσας, πολὺς ἡ τοιοῦτος ἐκ μέγας
 λεῶν, ἔδ' ἐν κρείττον φέρειν οἰκοδομημα δια-
 κῶν οἷς ἡ τὰς ἐπι τὸν οἶκον ἐπιτρέπων εἰσοδῶν.
 θυρωλῶν καὶ ποδηγεῖν τὰς εἰσοδῶν κατα-
 τήτων, ἐκ ἀπεικότητος ἔνω πρόφυλα νενο-
 μισμένας. ἀλλὰ ἡ πρώτοις τοῖς ἔξωθεν ἀμ-
 φι τὴν αὐλήν ἐκ τετραγώνου κισιν ὑπεσῆλ-
 ῖς ταῖς πρώταις τῶν τετάρων Εὐαγγελίων
 τὰ γραμματῶν ἀρεβόλαις ἐμβεβάζων
 τὰς δὲ ἡδὴ ἀμφὶ τὸν βασιλείου οἶκον ἀρε-
 βόλαις ἐκατέρωθεν ἀδραζύγισιν, ἐτι μὲν
 κατηχημένους, καὶ ἐν αὐτῇ καὶ προκοπῇ
 καθεστῶτας. ἔμην πόρρω πε καὶ μακρὰν

A crudelibus Deoque invisis tyrannis,
 eorum quos dixi, Deo carissimorum
 Principum operâ repurgavit. Deinde
 viros probè sibi cognitos, & jam pri-
 dem perpetuo sacerdotio sibi confe-
 cratos, qui tamen occultè, utpotè
 faviente persecutionum procella, ab
 ipso protegebantur, in lucem produ-
 xit, & sancti Spiritus magnificentissi-
 mis donis, ut decebat, ornavit: per-
 que hos animas paulò ante inquinatas,
 omnique colluvie & impiarum iustio-
 num acervis adobrutas, rursus objur-
 gatoriis divinatorum præceptorum præ-
 dicationibus tanquam sarculis & ligo-
 nibus purgavit atque absterfit. Cùm-
 que mentium vestrarum locum purum
 ac nitidum reddidisset, huic sapientif-
 simo posthac Deique amantissimo Præ-
 fidi eum tradidit. Qui cùm in aliis rebus
 singulari iudicio & ratiocinandi soler-
 tia præditus, tum in animarum quarum
 curam sortitus est, cogitationibus di-
 gnoscendis ac discernendis perspicacif-
 simus, ab initio ferè ad hunc usq; diem
 ædificare non destitit: nunc autem splè-
 didissimum, nunc purum ac probum ar-
 gentum, nunc pretiosissimos lapides in
 uno quoque vestrum coagmentans; ut
 suis erga vos operibus sacram denuò &
 arcanam prædictionem adimpleat, quæ
 sic habet: Ecce ego præparo tibi Car-
 bunculum lapidem tuum, & fundamen-
 ta tua Saphirum, & propugnacula tua
 Jaspidem, & portas tuas lapides Crystalli,
 & murum tuum lapides electos: &
 omnes filios tuos doctos à Deo, & in
 multa pace filios tuos; & in iustitia ædi-
 ficaberis. In iustitia igitur ædificans, to-
 tius populi vires ac facultates congrua
 ratione distinxit: hos quidem exte-
 riore duntaxat cingens muro, id est, firma
 fide. Cujus generis infinita est multi-
 tudo, quæ præstantiorem structuram
 ferre non potest. Illis verò aditus
 in templum permittens; ad portas
 stare & intrantes deducere eos jubet:
 qui non absurdè templi vestibulis
 comparantur. Alios primis colu-
 mnis quæ forinsecus circa atrium in
 quadranguli speciem dispositæ sunt
 suffulsit; intra primos literalis qua-
 tuor Evangeliorum sensus obices eos
 inducens. Jam verò nonnullos cir-
 ca regiam ædem utrimque lateribus
 applicat, qui adhuc quidem Cate-
 chumeni sunt: & augm. um ac pro-
 gressum faciunt, non tamen procul
 Ccc

Esa. 54.

absunt ab ipsa abditissimorum Dei my-
 steriorum inspectione qua fideles fruū-
 tur. Ex horum numero eos quorum ani-
 mae immaculatae sunt & divino lavacro
 instar auri purgatae assumens: alios co-
 lumnis quae exterioribus illis longè pre-
 stantiores sunt, arcanis scilicet & inti-
 mis sacrae Scripturae sententiis suffulcit.
 Alios verò fenestris ad lumen in aedes
 immittendum factis illustrat. Ac uni-
 versum quidem templum uno maximo
 vestibulo, unius scilicet Dei summi
 omnium Regis adoratione exornavit.
 Christum verò & Spiritum sanctum ut-
 rimque ad latus paternae auctoritatis,
 quasi secundum lumen praebet. Sed &
 in reliquis singillatim fidei nostrae sen-
 tentiis, per totam basilicam copiosis-
 simam ac praestantissimam veritatis lu-
 cem atque evidentiam ostendit. Prae-
 terea vivos & stabiles ac firmos anima-
 rum lapides undique seligens, amplam
 ac regiam domum ex omnibus con-
 struxit: splendoris ac luminis plenam
 intus quàm extra: quandoquidem
 non anima solum illis ac mens, sed et-
 iam corpus castitatis ac modestiae flori-
 do ornatu resplendent. Insunt etiam
 in hoc templo throni, & subsellia sca-
 mnaeque innumera: in cunctis scilicet
 animabus in quibus sancti Spiritus resi-
 dent dona, cujusmodi olim visa sunt
 sacrosanctis Apostolis: quibus linguae
 instar ignis divisa, & singulis insiden-
 tes apparuerunt. Verum in ipso qui-
 dem omnium Principe ac Praeside, to-
 tus, ut verisimile est, insidet Christus.
 In iis verò qui secundum dignitatis lo-
 cum obtinent, quatenus quilibet dif-
 fertita virtutis Christi sanctique Spiritus
 dona capere potest. Subsellia quo-
 que Angelorum sunt quorundam ani-
 mae, quorum institutio & custodia illis
 demandata est. Augustum verò ma-
 gnumque & unicum altare quodnam
 aliud est, quàm summi omnium Sacer-
 dotis purissima mens profusq; Sanctum
 Sanctorum. Cui dexter adsistens maxi-
 mus ille omnium Pontifex, ipse scilicet
 Jesus unigenitus Dei Filius: suavissi-
 mum ab omnibus suffitum & incruenta
 ac spiritalia precum sacrificia, hilari vul-
 tu & supinis manibus suscipiens, caelesti
 Patri & universorum Deo transmittit:
 primus ipse cum adorans, solusq; con-
 gruentem paternae Majestati honorem
 exhibens: deinde verò obsecrans,
 ut is propitius omnibus nobis ac be-
 nignus perpetuo esse velit. Hujus-

Α τῶν ἐνδοτάτω θεοπίας τῶν πιστῶν διδασ-
 μένας. ἐκ δὴ τῶν ἡλίας ἀνεράτες. ἡνυχας ἡνυ-
 λατῶν χρυσῆ δίκην ἀποσημηθείσας ἀπο-
 λαβῶν, καὶ ἄλλα τὰς μὲν κίσις τῶν ἐξωστῶν
 πολὺ κρείττοισιν, ἐκ τῶν ἐνδοτάτω μυσηκῶν τῶν
 γραφῆς δομάτων ἕως πρὸς τοῖς ἵπερ
 τὸ φῶς ἀνοίμασι καὶ ἀναγὰς περὶ τῶν μὲν
 ἐν μεγάρω τῆς ἑπαμβασιλείας ἐνός καὶ μὲν
 Θεοῦ δόξολογίας, ἰὸν πάντα νεὼν καὶ ἀκοσμί-
 Χριστῶν ἡ τε ἀγίε πνεύματος παρ' ἐκαστοῦ
 τῆς τῆ πατρὸς ἀθεντίας, τὰς δὲ θείας ἀ-
 γὰς ἑ φωτὸς ἑσχατόμορος. τῶν τε λατῶν
 διὰ ἑ παντὸς οἴκου ἀφθονοῦ καὶ πολὺ διάφο-
 τῆς κατέκασον ἀληθείας τὸ σαφές καὶ φωτῶν
 ἰὸν ἐνδεικνύμορος πάντη ἡ καὶ ἀναχόμορος
 ζῶντας καὶ βεβηκότας ἐς ἑπαγαίς τῶν ἡνυ-
 λῆτας ἐγκρίτας, τὸν μέγαν καὶ βασιλικῶν
 ἀπάντων οἴκον ἐπισκοπάζεται, λαμπρῶν καὶ
 φωτὸς ἐμπλεῶ τὰτε ἐνδοθεν καὶ ταῦτα ἑπι-
 μὴ ψυχῆ μόνον καὶ διανοία, καὶ τὸ σῶμα
 αὐτοῖς ἀγνείας καὶ σωφροσύνης πολυαί-
 κόσμου καὶ ἡγλαίσο. ἐνειστ' ἐν τῶ δὲ τῶ
 καὶ ἑρόνοι. βαθεῖα τε μυρία καὶ κατισήματα
 ὄσασιν ψυχαῖς τὰ τε θεῖε πνεύματι Θεοῦ ἐξ-
 νεῖ δωρημάτα. οἷα καὶ κάλαι ὠφθη τοῖς ἀμ-
 C τῆς ἑσπερὸς ἀποστόλους, οἷς ἐφάνησαν διαμ-
 ζομόροι γλώσσαι ὡσεὶ πυρῆς. ἐκάθετε
 ἐφ' ἑνα ἑκάστον αὐτῶν. ἀλλ' ἐν μὲν τῶ πα-
 τῶν ἀρχοῦν, ἴσως αὐτὸς ὅλος ἐγκαθί-
 Χριστὸς ἐν δὲ τοῖς μετ' αὐτὸν δὲ θετερεύσασιν
 ναλόγως καὶ ἑδῶν ἑκάστος χωρεῖ Χριστὸς ὄν-
 μεως καὶ πνεύματι Θεοῦ ἀγίε μερισμῶς βασι-
 δ' ἀνείν καὶ ἀγγέλων, καὶ αἱ τινῶν ψυχῶν. τῶ
 εἰς παιδαγωγίαν καὶ φερεῖν ἑκάστον ἑσχα-
 δομένων. σεμνόν ἡ ἐ μέγα καὶ μονομή-
 D σιασῆρον, ποῖον ἀν εἰπὴ τῆς τῆ κοινῆ πατῶ
 ἑσπερὸς τ' ψυχῆς τὸ εἰλικρινές καὶ ἀγνῶν ἀρ-
 ὠ παρεσῶς ὅππ δὲ ἐξία ὁ μέγας τῶ ὅλων ἑ-
 χιστεὺς αὐτὸς ἱσῶς ὁ μονομήτης τῶ Θεοῦ
 ἑσχατῶν πάντων ἐνώδες θυμίαμα, ἐ τὰς ἀ-
 χῶν ἀναίμεας καὶ αὐλῆς θυσίας, φαιδῶν
 βλέμματι καὶ ὑπῆλαις ἑσχατόμορος ἡνυ-
 τῶ κατ' ἐρεγνὸν Πατρὶ καὶ Θεῶ τῶν ὅλων ἑσχα-
 πέμπεται. πρῶτ' Θεοῦ αὐτὸς ἑσχατῶν, καὶ
 μόνος τῶ πατρὶ τὸ κατ' ἀξίαν δῶνέματι
 εἶτα δὲ καὶ πᾶσιν ἡμῶν ἐμμενὴ δῶν-
 νεῖν καὶ δὲ ἐξίον εἰς αἰετῶν αἰετῶν ἑμμενὴ Θεοῦ

ὁ μέγας νεὼς, ὃν καθ' ὅλης τῆς ὕψ' ἥλιον οἰκί-
μεις, ὁ μέγας τῶν ὅλων δημιουργὸς λόγος συ-
νέστατο, τῷ ἐπέκεινα ἑραίων ἀψίδων πά-
λιν καὶ αὐτὸς νοσεῖν ταύτην Ἐπιγῆς εἰκόνα κα-
τεργασάμενος. ὡς ἂν διὰ πάσης τ' κλίσεως,
τῷ τε ἐπιγῆς λογικῶν ζώων, ὁ πατὴρ ἀπαύλι-
μώτοτε καὶ σέβοιο. τὸν τε ὑπεραερίον χω-
ρεῖν καὶ τὰ ἐκείσε τῶν τῆδε ᾠδαδείματα,
τῷ τε ἀνω λογομύλιον ἑρασαλήμ καὶ τὸ Σιών
ὄρεσ τοῦ ἑραρίου. καὶ τῷ ὑπεκόσμιο πόλιν
τῶ ἑραρίου Θεῷ, ἐν ἣ μυσταδες ἀγγελῶν πα-
νηγείας καὶ ἐκκλησία πρωτοκόων ἄπογε-
γραμμένων ἐν ἑρανοῖς ταῖς ἀρρήτοις καὶ ἀνε-
πιλογίσις ἡμῖν θεολογίαις, τὸν σφῶν ποιήτην
ἐπανηγμένα τῶν ὅλων γεραίρεσιν, ἔτις
ἐπιπτόσ οἶός τε καὶ ἀξίαν ὑμνήσαι. ὅτι δὴ ὀφ-
θαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ ἔσ ὅσα ἤκουσε, καὶ ἐπὶ
καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, αὐτὰ δὴ ταῦτα
ἀήτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ὧν
ἡδὴ ἐν μέρει καὶ ἀξιοθέντες ἄνδρες ἅμα παι-
σι καὶ γυναιξί, μικροὶ καὶ μεγάλοι, πάντες
ἄνθρωποι ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ, μὴ
διαλίπωμεν ἔξομολογεμένοι, καὶ τὸν τῶν
τοσούτων ἡμῖν ἀγαθῶν ᾠδαίπων ἀνδραφ-
μῆτες. τὸν ἐνὶ λαλέοντα πάσαις ταῖς ἀνο-
μίαις ἡμῶν. τὸν ἰώμενον πάσαις ταῖς νόσας ἡ-
μῶν. τὸν λυτῶμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡ-
μῶν. τὸν σεφανεῖντα ἡμᾶς ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρ-
μοῖς. τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπι-
θυμίαν ἡμῶν. ὅτι ἔκ τῶν ἀμαρτίας ἡμῶν
ἐποίησεν ἡμῖν, ἔδ' ἐκ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν
ἀνταπέδωκεν ἡμῖν. ὅτι καθ' ὅσον ἀπέχε-
σθαι ἀνατολῆς ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάχευσεν ἀφ'
ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. καθὼς οἰκτεῖρει
πατὴρ ὑὸς αὐτῷ, οἰκτεῖρεσθε Κύριε Θεὸς τοὺς
φοβεμένους αὐτὸν ταῦτα καὶ νῦν καὶ εἰς
τὰς ἐξῆς ἀπειλῆς χρόνος ταῖς μηνίμας ἀνα-
ζωπυρέντες, ἀτάξ καὶ τῆς παρεσσης πανησύ-
ρεως καὶ τῆς φαιδρᾶς ταύτης καὶ λαμπροτάτης
ἡμέρας τὸν αἶπον καὶ πανηγυραρχὴν, νύκτωρ
καὶ μεσημέριον, διὰ πάσης ὥρας καὶ δι' ὅλης
ὡς εἰπεῖν ἀναπνοῆς ἐν νῶ ᾠρομένοι, σεβ-
γόντες καὶ σέβοντες ψυχῆς ὅλη δυνάμει, καὶ
νῦν ἀνασάντες, μεγάλη διαθέσεως φωνῇ
καδικετεύσωμεν, ὡς ἂν ὑπὸ τὴν αὐτῷ
μάνθραν εἰς τέλος ἡμᾶς σκεπάζων διασώ-
σαιτο, τῷ παρ' αὐτῷ βραβεύων ἀρραγῇ καὶ

A modi est magnum illud templum, quod
per univ. terrarum orbem magnus
ille mundi Opifex Verbum Dei consti-
tuit; hancque intellectualem imagi-
nem eorum quae ultra ipsos caeli forni-
ces posita sunt, ipse in terris denuo per-
fecit: ut ab omni creatura & ab ani-
mantibus ratione praeditis, Pater ipse
debito honore cultuque afficeretur. Il-
lam vero supercaelestem regionem, &
ea quae illic sunt exemplaria horum quae
hic cernimus: supernam illam Hierusa-
lem, caelestem montem Sion, & ultra
mundum positam civitatem Dei viven-
tis, in qua innumerabiles Angelorum
chori, & Ecclesia primogenitorum qui
in albo caelestium civium descripti sunt,
conditorem suum ac summum omniu-
ducem hymnis quibusdam inexplica-
bilibus quos nec intelligentia assequi
possumus, venerantur: nullus mortali-
um pro dignitate celebrare suffecerit.
Etenim nec oculus vidit, nec auris au-
divit, nec in cor hominis ascenderunt
ea quae Deus preparavit diligentibus
se. Quarum quidem rerum jam aliqua
ex parte Dei beneficio compotes facti,
viri cum mulieribus & pueris; summi
pariter atque infimi; omnes simul uno
spiritu unoque animorum consensu
tantorum nobis honorum auctorem
confiteri ac celebrare nunquam defi-
namus: Qui propitiatur omnibus ini-
quitatibus nostris; qui sanat omnes in-
firmitates nostras; qui redimit ab in-
teritu vitam nostram; qui coronat nos
in misericordia & miserationibus; qui
explet in bonis cupiditatem nostram.
Quia non secundum peccata nostra fe-
cit nobis, neque secundum iniquitates
nostras retribuit nobis. Quia quan-
tum distat Ortus ab Occidente, longè
fecit à nobis iniquitates nostras.
Quemadmodum miseretur pater fi-
liorum suorum, miseretur est Domi-
nus timentium se. Haec & in praesentia
& cunctis deinceps temporibus me-
moria recolentes, Deumque praesentis
hujus festivitatis & splendidae hujus
ac laetissimae lucis Auctorem ac Praesi-
dem diu noctuque singulis horis, &
omnibus ut ita dicam momentis qui-
bus spiritum ducimus, ante oculos
mentis nobis proponentes, totis ani-
mi viribus eum diligamus ac veneremur.
Jamque exsurgentes, contentis-
sima nostri affectus voce eum obse-
cremus, ut nos intra septa ovilis sui
tueri perpetuo ac servare velit, pa-
Ccc ij

1. Cor. 2.

Psal. 102.

και ακολυθησθαι ην, εν αφαιρεθεισων παντελως των αιρεσεων, αιτινες τοις προτεροις ημυρ γραμμασι τοις προς την σην καθοσιωσιν δοτα ελασει περ τω χριστιανων ενειχοντο, και αττω πανυ σκαια και τ ημεερας προσηθη. αλλοτρησιν ειναι εδοκει, ταυτα αφαιρεθη, και νυ ελθουθρος τε και απλανως εκασ. των την αυτην προαιρεσιν ερηκοτων τε φυλαπειν την των χριστιανων θρησκειαν, ανδυ τινος οχλησεως, τελο αυτο παρφυλασθη. απνα τη ση θημελεια πληρεσια δηλωσαι εδογματισαμεν, οπως εδαις ημας ελθουθραν και απολελυμηνω θησεσιν τε τημελειν την εαυτων θρησκειαν τοις αυτοις χριστιανοις δεδωκεναι. οπε επειδη η απολελυμενω αυτοις υφ ημυρ θεδωρηθησ θεωρεη ση καθοσιωσις, και ετεροις δεδωκε εξεσισιν τοις βελομυροις ε μετερχεαδ την παρτηρησιν και θρησκειαν εαυτων. οπε ακολυθως τη συχια των ημετερων καιρων γινεαδ φαγερον εστι, οπως εξεσισιν εκασ. εχη τε αιρεαδ και τημελειν, οποιον δε αν βεληται θειον. τετο δε υφ ημυρ γεγονεν, οπως μηδεμια λιμη μη η θρησκεια πανι μεμειωταη πι υφ ημυρ δοκωη. και τετο η προς τοις λοιποις εις το προτωπον των χριστιανων δογματισουμεν, ινα τας τοπυς αυτων εις ες το προτερον συνερχεαδ εωθεοσ ην αυτοις, περ των και τοις προτερον δοτασ περ την σην καθοσιωσιν γραμμασι, τυποετεροις ην ωλοσμηροσ το προτερω χρονω. η ει λυεσ η παρ τα ταμεισ τε ημετερεσ, η παρ τα λυ. ετερεσ φαينوτο ηγορακοτεσ τετασ, τοις αυτοις χριστιανοις ανευ δογυεισ και ανευ λυεσ απαιτησεωσ της λιμησ υπεθεσεισ, διχα πασασ αμελειασ και αμφιβολιασ δοτα και ασησασ και ει λυεσ και δωρον τυγχανωσιν ειληφοτεσ τεσ αυτασ τοπυσ, οπως ει τοις αυτοις χριστιανοις την ταχισην δοτα και ασησασ ησ, η οι ηγορακοτεσ τεσ αυτασ τοπυσ, η οι και δωρεαν ειληφοτεσ αιτωσι πε παρ τ ημεερασ και οκαλαδιασ, προσελθωσι τω θηι τοπων επαρχω δικασου, οπως ε αυτων δια τ ημετερεωσ χρησθηθη. προηοια χηρηαι. αττω παντα τα σωματια των χριστιανων παρ αυτα δια τ οισ παρ ησ ανευ τινωσ παρελκησ παρ αδιδωαδ δεησει. και επειδη η οι αυτοι χριστιανοι ε μονον εκεινεσ εις ες συνερχεαδ εθωσ ειχον, αλλα και ετερεσ τοπυσ ερηκεναι γνωσικουαι, διαφερησ ε προς εκασον αυτων, αλλα περ το δικαιον ε αυτων σωματοσ, τετ εστι των χριστιανων. ταυτα παλτα επι τω νομω

A sentancum fuit ut hæc nobis ita placere rescriberemus, quò sublatis penitus omnibus sectis quæ in priore nostra de Christianis epistola ad tuam Devotionem missa continebantur, cum illa quæ profus sinistra & à nostra mansuetudine aliena esse videbantur, omninò removeantur: tum ut in posterum quicumque Christianam religionem observandam sibi esse statuerunt, eam liberè & constanter absque ulla molestia & impedimento retineant. Quæ quidem idcirco tuæ solertix judicanda censuimus, ut liberam & absolutam licentiam religionis suæ colendæ Christianis concessam à nobis esse cognoscas. Quod quoniam à nobis simpliciter & absolute illis concessum est, simul etiam aliis observantiam & cultum suum sectari volentibus, id concessum esse tua Devotio intelligit. Quod profectò temporum nostrorum tranquillitati convenire perspicuum est: ut unicuique liberum sit quamcumq; voluerit colendi Numinis rationem eligere atque observare. Atque id à nobis eò factum est, ut ne cui divino cultui atque honori quidquam à nobis detractum esse videretur. Hoc autem amplius in gratiam Christianorum decernimus; ut loca ipsorum in quibus antehac convenire consueverant, de quibus in literis prius ad Devotionem tuam datis alia erat forma superiori tempore constituta, si qui aut à filco nostro aut ab alio quopiam ea emisse visi fuerint, ipsis Christianis absque ulla pecunia & sine repetitione ulla superadjecti pretii, incunctanter ac sine ulla ambage restituant; & si qui eadem loca dono acceperint, ut ea protinus Christianis reddant. Quod si qui ea loca emerunt aut donata acceperunt, aliquid à nostra clementia petere velint; ii Prefectum qui in illa provincia jus dicit, adeant, ut à nostra Serenitate ratio ipsorum habeatur. quæ quidem omnia protinus sine ulla dilatione corpori Christianorum restitui tuâ curâ ac diligentia oportebit. Et quoniam iidem Christiani non solum ea loca in quibus convenire solebant, sed etiam alia possedisse noscuntur, quæ non privatim ad singulos ipsorum, sed ad jus corporis pertinerent; hæc omnia post legem à nobis me-

moratam absque ulla dubitatione iisdem Christianis, hoc est cuilibet corpori & conventiculo ipsorum restitui jubebis: supradicta scilicet ratione servata, ut qui ea loca absque redhibitione pretii, sicut dictum est, restituerint, indemnitate suam a nostra benignitate expectent. Atque in his omnibus supradicto corpori Christianorum operam tuam atque industriam quoad fieri poterit praestare debebis; ut mandatum citissimè perficiatur, quò in hoc etiam communi & publicæ tranquillitati a nostra clementia consulatur. Hac enim ratione sicuti jam diximus, Dei erga nos cura ac benevolentia, quam in multis jam negotiis experti sumus, firma ac stabilis perpetuò permanebit. Porro ut hujus legis ac beneficentiæ nostræ sententia ad omnium notitiam perferri possit, has literas nostras ubique proponi, & ad cunctorum cognitionem pervenire conveniet: ne benignitatis nostræ constitutio quemquam omninò latere possit.

Exemplum alterius constitutionis qua Imperatores, soli Ecclesia Catholica beneficium à se concessum esse indicarunt.

Ave Anuline carissime nobis. Est hic mos bonitatis nostræ, ut ea quæ ad alienum jus pertinent, non modo nulla inquietudine affici, sed etiam restitui velimus, Anuline carissime. Quapropter jubemus, ut simulatque has literas acceperis, si quæ ex illis quæ ad Catholicam Christianorum Ecclesiam per singulas civitates, aut in aliis locis pertinebant, nunc à Decurionibus aut quibuslibet aliis detinentur; ea confestim illorum Ecclesiis restitui facias. Quandoquidem volumus, ut quæ supradictæ Ecclesiæ antea possederunt, ad earundem jus omninò revertantur. Cum ergo perspicias Devotio tua, hujus nostræ iussionis manifestissimum esse præscriptum; operam dabis, ut sive horti sive ædes, seu quodcumque aliud ad jus earundem Ecclesiarum pertinuerit, cuncta illis quanto citius restituantur: quò scilicet te huic nostro præcepto accuratissimè obtemperasse intelligamus. Vale Anuline carissime & desideratissime nobis.

Α ἂν προσηγάμεν, δὶ ἕνα πάντας τῶν ἀποστολήσεως τῶν αὐτοῖς χριστιανῶν, ἵνα ἐπιτάξωμαι αὐτῶν ἢ τῆ σιωδῶ, ἐκαστῶ ἀπὸ τῶν δικαστηρίων κελύσει. Ἐπεξηγήμενα ἡμεῖς δηλαδὴ φυλαχθέντες, ὅπως αὐτοὶ οἱ ἕκαστοι αὐτὰς ἀνομιμῆς, καθὼς ἐπεξηγήσαμεν, ἀποκαθιστῶσι, τὸ ἀζήμιον τὸ ἐαυτῶν ὡς τῶν μετέρας καλοκαλαθίας ἐπιτίθειεν. ἐν οἷς παρὰ τὰ ἐπεξηγημένα σῶματι τῶν χριστιανῶν τῶν ἀσθενῶν δυνατώτατα ὡσαυθὲν ὀφείλει, ὡς τὸ ἡμέτερον κέλευσμα τῶν ταχίστων ἀποπληρωθῆ, ὅπως καὶ ἐν τῷ δια τῆς ἡμετέρας χριστοῦ πρὸς ἡμῶν κοινῆς ἐπιμοσίας ἡσυχίας, τῶν ἡμετέρας λογισμῶν καὶ ἐπιπροσέχον, ἢ θεῖα ἀσθενῶν ἐπιημῶν, ἢ πολλοῖς ἤδη πράγμασιν ἀπεπειράθημεν, ἐκείνου πάντως ἔχρονος βεβαίως διαμεινῶν, ἢ τῆς τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας καὶ τῆς καλοκαλαθίας ὁρῶν πρὸς γνώσιν πάντων ἐνεργητικῶν δυνάμεων, ταῦτα τὰ ὑφ' ἡμῶν γραφέντα, παραλαβὴν προεῖναι, καὶ εἰς γνώσιν πάντων ἀποκαταστήσει. ὅπως ταύτης τῆς ἡμετέρας καλοκαλαθίας ἢ νομοθεσίας μηδὲν ἀλαβῆν δυνήσεται.

Αὐτὴν γραφὴν ἐτέρας βασιλικῆς διατάξεως αὐτοῖς πεποιθήσασιν, ἢ μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τὴν δωρεὰν δεδωκῶς ἱεροσολιμῶν ἀδελφοί.

Χαίρεις Ἀνυλίνε τιμιώτατε ἡμῶν, ἐστὶν ὁ σῶματι ὅσα τῆς φιλακαθίας τῆς ἡμετέρας, ὡς ἐκαστὸν ἀπὸ δικαίου ἀλλοτριῶν προσήκει, μὴ μόνον ἐνοχλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποκαθιστῶν βεβαίως ἡμῶν Ἀνυλίνε τιμιώτατε, ὅθεν βεβλήμεθα ἢ πόταν ταῦτα ἀγράμμαστα κομισθῆναι, ἢ τῶν τῶν ἐκκλησιᾶ τῇ καθολικῇ τῶν χριστιανῶν ἐν ἐκάσταις πόλεσιν ἢ καὶ ἀλλοῖς τοῖς τόποις διέφερον, καὶ κατέχοντο νῦν ἢ ἀπὸ πολιτῶν ἢ ἀπὸ ἄλλων, ταῦτα ἀποκαταστήσασθαι, ἢ ἐπιπροσέχοντα τῶν αὐτῶν ἐκκλησιᾶς πᾶσι, ἐπειδὴ πρὸς προσηγήμεθα ταῦτα ἀπὸ αἰσθητικῆς ἐκκλησιᾶς πρῶτον ἐχρησασαν, τῶν δικαιοσύνην ἀποκαταστήσασθαι, ὅποτε τοῖσι συμμῶν καθοσίωσις ἢ σὴ ταύτης ἡμῶν τῆς κελύσεως σαφέστατον εἶναι τὸ πρόσαγμα, ἀσθενῶν ἐπιημῶν, εἴτε οἰκίαι, εἴτε ὅσα ἐν δὴ πόλεσιν ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκκλησιᾶν διέφερον, σύμπασι ταῖς ἀποκαταστήσασθαι ὡς ταχίστα, ὅπως τῶν ἡμῶν τῶν προσάγματι ἐπιπροσέχοντα πειθαρχῶν παρῆρῃσιν καὶ ἀποκαταστήσασθαι ἢ Ἀνυλίνε τιμιώτατε καὶ ποθεινῶτα ἡμῶν.

Αντίγραφον βασιλικῆς ἐπιστολῆς, δι᾽ ἧς σωώ-
δον Ἐπισκόπων ἐπὶ Ῥώμης κελεύει γράειν ὑπὲρ
τῆς ἐκκλησιῶν ἐνώσεως τε καὶ ὁμοιοῦς.

Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς Μιλιαδῆ Ἐπισκόπων
Ῥωμαίων καὶ Μάρκω. ἐπειδὴ τοιῶντο χάριται
ἀπὸ Ἀνυλίνου Ἐλαμπροτάτου ἀνθυπάτου τῆς
Ἀφρικῆς πρὸς με πλείους ἀπεσάλησαν, ἐν οἷς
ἐμφέρειται Καικιλιανὸν τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Καρ-
θαγηνήσων πόλεως, ὡς καὶ Ἰννων κολλήγων αὐτῶν
τῶν καὶ τῶν Ἀφρικῶν καθεστώτων, ἐν πολλοῖς
πράγμασι ἐνθύνει. Ἐτέτό μοι βαρὺ σφό-
δρα δοκεῖ, τὸ ἐν ταύταις ἐπαρχίαις ἀς τῆ ἐμῆ
καθολικῆς ἀθαιρεῖται ἡ θεία παρρησία ἐνεχέ-
ρισε, καὶ εἴς ἐ πολλὴ πλῆθος λαοῦ, ὄχλοι δὲ τὸ
φωλότερον ἐπιμένοντα ἐν εὐσεβείᾳ ὡσανεὶ
ἀντιόχεια, καὶ μετὰ τὸν Ἐπίσκοπον διαφοράς
ἔχον, ἐδοξέ μοι ἰν᾽ αὐτὸς ὁ Καικιλιανὸς καὶ δέ-
κα Ἐπισκόπων τῶν αὐτῶν ἐν τῶν δοκέντων,
καὶ δέκα ἐτέρων ἐς αὐτὸς τῆ ἐαυτοῦ δίκη ἀναγ-
καίως ὑποτάξαι, εἰς τὴν Ῥώμην πλὴν ἀπέναι.
ἰν᾽ ἐκείσε ὑμῶν παρόντων, ἀλλὰ μὴ καὶ Ῥε-
τικῆ καὶ Ματέρνης καὶ Μαρίνης τῶν κολλήγων ὑμῶν,
ἐς τὴν ἐνεκεν εἰς τὴν Ῥώμην παρρησία
ἀπαπέδομαι, διωθηθῆ ἀκροθῆναι, ὡς ἀν κατα-
μαθοῖτε τῶν σεβασμιωτάτων νόμων ἀεμότηεν.
ἰνα μείνῃ καὶ περὶ πάντων αὐτῶν τέτων πληρε-
στάτων διωθηθῆτε ἔχον γνώσῃ, τὰ ἀντίτυπα
τῶν ἐπιγράφων τῶν πρὸς με ἀπὸ Ἀνυλίνου ἀ-
ποσταλέτων, γράμμασι ἐμοῖς ὑποτάξαι,
πρὸς τὰς προφρημίας κόλληγας ὑμῶν ἐξέ-
πεμψαῖ οἷς ἐντυχέσα ἡ ὑμετέρα ἐπὶ ῥότης,
δοκιμάσει ὁ ἰνα χερὶ τὸν ἴην προειρημένην
ἐκκλησίαν ἐπιμελέσεται διδουκρηνῆσαι, καὶ τὸ δὲ
καὶ ὁ τερματῆσαι. ὁπό τε μὴ τὴν ὑμετέραν ἐ-
πιμελείαν λαθάνει, τοσαύτην με αἰδῶ τῆ ἐν
θεσμῶ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ ἀπονεύμεν, ὡς μὴ
δὲν καθολικὸν ἄριστον ἡ διχοστασίαν ἐν τῷ τόπῳ
βέλεται αἰ με ὑμᾶς καταλιπέιν. ἡ θείότης ὑ-
μᾶς τὴ μεγάλη Θεῶ διαφυλάξοι πολλοῖς
ἔτεσι τιμωτάτα.

Αντίγραφον βασιλικῆς ἐπιστολῆς, δι᾽ ἧς παρρη-
σίᾳ δὲ ἄλλοιαν γράειν σωώδον ὑπὲρ τῶν πα-
σαν τῶν Ἐπισκόπων ἀπελεῖν διχοστασίαν.

Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς, Χρήστω Ἐπισκόπῳ Συ-
ρακουσῶν. ἦδη μὲν πρότερον ὅτε φαύλως καὶ ἐν-
δυσέφως ἰνὲς περὶ τῆς ἀρεσκείας τῆς ἀγίας καὶ
ἐπερνεῖς διωάμεως καὶ τῆς αἰρέσεως τῆς καθο-
λικῆς ἀποδίς αὐτῶ ἤρξαντο, ἐπιτέμνετο αἰ βε-

A *Exemplum epistola Constantini Impera-
toris, qua Episcoporum Concilium Ro-
mæ fieri jubet pro unitate & con-
cordia Ecclesiarum.*

Constantinus Augustus Miltiadi
Episcopo urbis Romæ & Marco.
Quoniam hujusmodi plures libelli à
viro clarissimo Anulino Africae Pro-
consule ad me sunt missi, in quibus
continetur Cæcilianum Carthaginen-
sium urbis Episcopum à quibusdam
collegis suis per Africam constitutis
multis de causis infimulari. Quod
quidem permolestum mihi videtur,
in istis provinciis quas divina Provi-
dentia meæ Devotioni spontanea de-
dicatione tradidit, & in quibus maxi-
ma est populi multitudo, plebem qua-
si in duas partes divisam ad deteriora
deflectere, & Episcopos inter se dif-
fentire. Placuit mihi ut idem Cæci-
lianus unà cum decem Episcopis qui
accusare ipsum videntur, & cum de-
cem aliis quos ipse ad suam causam
necessarios esse judicaverit, Romam
naviget: ut ibi coram vobis & coram
Reticio, Materno ac Marino collegis
vestris, quos ea causa Romam prope-
rare iussi, possit audiri, quemadmo-
dum sanctissimæ legi convenire opti-
mè nostis. Porro ut totius negotii ple-
nissimam valeatis haurire notitiam,
exempla libellorum ab Anulino ad me
missorum, literis meis subiecta ad col-
legas vestros suprascriptos transmissi.
Quibus lectis perpendet Gravitas ve-
stra, quonam modo supra memorata
controversia accuratissime dijudican-
da sit, & ex præscripto justitiæ termi-
nanda. Siquidem nec tuam sedulita-
tem latet, tantam à me reverentiam
sanctissimæ Ecclesiæ Catholicæ exhiberi,
ut generaliter nullum schisma
aut discidium ullibi à vobis relinqui
velim. Divinitas summi Dei multis
vos annis servet carissime.

*Exemplum epistola Constantini impera-
toris, qua alteram Episcoporum Syno-
dum fieri jubet, ut omnis Episcoporum
dissensio tollatur.*

Constantinus Augustus Chresto Sy-
racusanorum Episcopo. Jam qui-
dem antea cum nonnulli pravo ac per-
verso animo à sancta religione celestiq;
virtute & ab Ecclesiæ Catholicæ sen-
tentia disidere cœpissent, hujusmodi

eorum contentionem præcidere cupiens, ita constitueram, ut missis è Gal-
 lia quibusdam Episcopis; accitis etiam
 ex Africa iis qui duas in partes divisi,
 pertinaciter inter se atque obstinatè
 contendunt; præsentè quoque Roma-
 næ urbis Episcopo, id quod commo-
 tum fuisse videbatur, sub horum præ-
 sentia posset diligentissima examina-
 tionè componi. Sed quoniam nonnulli,
 ut ferè fit, & propriæ salutis & venera-
 tionis quæ sanctissimæ fidei debetur ob-
 liti, privatas adhuc similitates prorogare
 non cessant: prolatae jam sententiæ ac-
 quiescere nolentes, asserentesque pau-
 sos admodum Episcopos sententiam
 tulisse, qui nec omnibus quæ prius in-
 quiri oportebat diligenter excussis, ad
 depromendum iudicium properanter
 accessissent. Unde fit ut & ipsi quos con-
 cordi ac fraterno inter se animo esse de-
 cuerat, turpi seu potius detestanda se-
 cessione dissideant; & iis homini-
 bus qui à sanctissima religione alieno
 sunt animo, subfannandi occasio præ-
 beatur. Idcirco mihi sedulo providen-
 dum fuit, ut hæc quæ post depromptum
 iudicium voluntaria assensione jam fi-
 nita esse debuissent, nunc tandem mul-
 torum interventu finem possint accipe-
 re. Quoniam igitur plurimos ex diver-
 sis ac propè infinitis locis Episcopos in
 urbem Arelatensem intra Calendas Au-
 gusti iussimus convenire: tibi quoque
 scribendum esse censuimus, ut accepto
 publico vehiculo à viro clarissimo La-
 troniano Correctore Siciliæ, adjunctis
 tibi duobus secundi ordinis quos tu eli-
 gendos putaveris, tribus item servulis
 qui in itinere vobis ministrare possint,
 intra eundem diem ad prædictum lo-
 cum occurras; quò tum per tuam gra-
 vitationem, tum per ceterorum in unum
 coeuntium unanimem concordemque
 solertiam controversia hæc quæ per fe-
 dissimam altercationem ad hoc usque
 temporis perduravit, auditis omnibus
 eorum qui nunc inter se disident, quos
 etiam adesse iussimus, allegationibus,
 ad congruam religionis & fidei obser-
 vantiam fraternamque concordiam
 tandem aliquando possit revocari. In-
 columem te Deus omnipotens diutis-
 simè fervet.

χρησὶς ἑνὸς ζυγομαχίας ὡς ἀμειψήκεν ἀκαθάρτων πάντων τῶν μελλούσων
 θήσεας ὡς τῶν νῦν ἀπ' ἀλλήλων διεσώτων, ἕσπερ ὁμοίως παρέναι ἐκλευσάμενοι
 δυνήθη εἰς τὴν ὀφειλομένην θρησκείαν καὶ πίσιν, ἀδελφικὴν τε ὁμόνοιαν καὶ βραχέως
 ἀνακληθῆναι, ὅχι αἰνῶν ἄσε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ διαφυλάξῃ ὅτι πολλοὶ ἐπί-
 ΚΕΦ Α

ληθείς τὰς τοιαύτας αὐτῶν φιλονεικίας
 διετυπώκων, ὡς ἐλαλίαν δὴ τῆς
 λίας πῶν Ἐπισκοπῶν, ἀλλὰ μὴ καὶ τῶν
 θέντων δὴ τῆς Ἀφρικῆς τῶν ἐξ ἐναντίας
 ρας κατὰλλήως ἐναλικῶς καὶ Ἰπμίνων
 γωνιζομένων παρόντος τε καὶ Ἐπίσκοπου
 σκόπε, τὲτο ὅπως ἐδοκεν κενήσθαι
 παρσίας αὐτῶν καὶ πάσης Ἰπμίνων
 κείσεως, κατὰρθώσεως τυχεῖν, ἀλλ' ἐπει-
 συμβάνει, Ἰπμινῶν ἄνθρωποι πῶς καὶ τῶν
 τῆς ἰδίας, καὶ Ἐπὶ σέβασματος Ἐφειλομένων
 γωιάτη αἰρέσει, ἐπὶ καὶ νῦν τὰς ἰδίας
 ὡς αἰνῶν ἕ παύοιαι, μὴ βελόμνοι τῶν
 ἔξενεχθεῖσι κείσεως σωτηρίας, καὶ διο-
 ὅτι δὴ ἀεὶ ὀλιγοὶ ἵνες τὰς γνώμας καὶ τὰς
 ποφάσεως ἐαυτῶν ἐξήνεκον, ἢ καὶ μὴ
 ἀπάντων τῶν ὀφειλομένων ζητηθῆναι ἀκρίβως
 ἔξεσθαι ἐπὶ τὸν κείσεως ἔξενεκον
 ταχέως καὶ ἔξενεκον ἐσθυσαν, ἐπεὶ τὲτο
 των ἐπείνα συμβάνει ἄνθρωποι, τὸ καὶ τῶν
 τὰς ἀδελφικὴν καὶ ὁμόφροναν ὀφειλο-
 χάν ὁμοψυχίαν, αἰχρῶς, μάλλον ὅτι
 ἀλλήλων ἀποδιδεσθαι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις
 ἀλλοτρίας ἐχέσει τὰς ψυχὰς δὴ τῆς
 τῆς θρησκείας, ταύτῃ περὶ φασιν γλῶσσοι
 δόνα, ὅθεν ἀπονοήσιον μοι ἐγγύετο, ὅπως
 ὅπως ἐχρῆν καὶ τὴν ἔξενεχθεῖσαι ἡδὴ κατὰ
 φαιρέτω συγκαταθεσθῆναι πεπαυθῆναι, καὶ
 δυνήθη πολλῶν παρόντων ἰέλως τυχεῖν
 τοῖσι πλείεσσι ἐκ διαφόρων καὶ ἀμειψά-
 πων Ἐπισκόπων εἰς τὴν δεξιὰν τῶν πῶν
 σωκαλανδῶν Αὐγῶν σιμωθῆναι ἐκλευσ-
 μεν, καὶ ὅτι γράψαι ἐνομίσαμεν, ἵνα
 ὡς ἔλαμπε ὁ αἶθερ Λατρινῶν καὶ Κων-
 ρος Σικελίας δημόσιον ὄχημα, συζύξας
 αὐτῶν καὶ δύο γέτινας τῶν ἐκ τῆς δυνάμεως
 ἀντὶ αὐτῶν Ἰπμίνων κείσεως, ἀλλὰ μὴ
 τρεῖς παῖδας τὲς δυνάμεις ὑμῶν καὶ τῶν
 δὴν ἑπὶ τῆς ἰδίας ὡς αἰνῶν, εἰσω τῶν
 ἡμέρας Ἰπμίνων ἀπορηθῆναι τὸ πῶν ἀπὸ
 ὡς ἀντὶ τῆς σῆς σερρότητος, καὶ διὰ τῆς
 τῶν σιμωθῆναι ὁμοψυχίας καὶ ὁμόφρονος
 σεως, καὶ τὲτο ὅπως ἀρεῖ ἔδεσθαι ὡς αἰνῶν
 ΚΕΦ Α

A

CAPUT VI.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Περὶ τῶν χρησίων προσκόντων.

Ἀντίγραφον βασιλικῆς ἐπιστολῆς δι' ἧς χρῆματα ταῖς ἐκκλησίαις δωρεῖται.

Κωνσταντῖνος Ἀύγουστος Καικιλιανὸς Ἐπι-
 σκοπὸν Καρθαγίνης. ἐπειδὴ πρὸς ἤρесе καὶ
 πάσας ἐπαρχίας, τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς
 Νουμιδίας καὶ τὰς Μαυριτανίας, ῥητοῖς τισὶ
 τῶν ὑποκρητῶν ἐνδέσμευ ἀγνωστῆς κα-
 θολικῆς Ἐρησκείας, εἰς ἀναλώματα ἐπιχορη-
 γηθῆναι, ἐδώκα γράμματα πρὸς Οὐρβανὸν τὸν
 διασημώτατον καθολικῶν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ
 ἐδήλωσα ἀπὸ ὅπως περιχίλις φύλλοις τῆ σὴ
 σερρότητι ἀπαεθμῆσαι φροντίση. σὺ τοίνυν
 ἵνα τὴν προδηλωθῆναι ποσότητα τῶν χρη-
 μάτων ὑποδέχῃται ποιήσεις, ἅπασιν τοῖς
 προσηρημένοι κατὰ τὸ βρεβίον τὸ πρὸς σέ
 ἔδωκα Ὁσὶν ὁσὶν ἀλὲν, ταῦτα τὰ χρῆματα
 διαδοθῆναι κέλευθον. εἰ δ' ἄρα πρὸς τὸ συμ-
 πληρωθῆναι μὴ τὴν εἰς τῆτο πρὸ ἀπώλας ἀν-
 τες προαίρεσιν, ἐνδεῖν τι καλαμάθοις, ἔδωκα
 Ηρακλεῖδα τὰ ἐπιτρόπου τῶν ἡμετέρων κτη-
 μάτων, ἀναμφιλέως ὅπως ἀναγκαῖον εἶναι
 καλαμάθοις, αἰτῆσαι ὀφείλεις, καὶ γὰρ παρόντι
 ἀπὸ προσέταξαι, ἢ εἰ τι ἀν' χρημάτων παρ'
 αὐτῆ ἢ σὴ σερρότης αἰτήση, ἀνδρ' διαγαμῆ
 τινος ἀπαεθμῆσαι φροντίση. καὶ ἐπειδὴ
 ἐπιθόμην τινὰς μὴ καθεσώτης διανοίας τυ-
 χάνοντα ἀνθρώπους, τὸν λαὸν τῆς ἀγνωστῆς
 καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας φάσκει τῶν ὑπονο-
 δεύσαι βέλεια διασέφειν γινώσκῃ με Ἀνυ-
 λῶν ἀνδραπότου, ἀλλὰ μὴ καὶ Πατρικίῳ τῶ
 Οὐκαεῖῳ τῶν ἐπέχων παρῆσι τοιαύτας
 ἐπιτολας δεδωκέναι. ἢ ἐν τοῖς λοιποῖς ἅπασιν
 καὶ τῆτε μάλιστα τὴν φροντίδα ποιήσονται
 τῶν προσήκοντων, καὶ μὴ ἀνάχωνται ἄνω-
 ρῶν τοῦτο γνώμῳ. διότι εἰ τινὰς ταύτας
 ἀνθρώπους ἐν αὐτῇ τῇ μανίᾳ ἔπιμῆναι κατῆ-
 δους, ἀνδρ' τινος ἀμφιβολίας τοῖς προσηρημέ-
 νους δικασταῖς πρὸς ελθε, καὶ αὐτὸ τῆτο προ-
 σανέγγει, ὅπως αὐτοὺς ἐκείνοι, καθάπερ αὐ-
 τοῖς παροῦσιν ἐκέλευσα, ἐπιστρέψωσιν. ἢ
 θεοῦ ἢ μεγάλης Θεοῦ σε διαφυλάξαι ἐπὶ
 πολλοῖς ἔτεσιν.

De rebus ad Christianos pertinentibus.
Exemplum epistole Imperatoris Constantini, qua pecunias Ecclesiis donat.

Constantinus Augustus Cæciliano
 Episcopo Carthaginensi. Quan-
 doquidem placuit nobis ut per omnes
 Provincias Africa, Numidiæ, & u-
 triusque Mauritanie, certis quibusdam
 legitimæ & sanctissimæ religionis Ca-
 tholicæ ministris ad sumptus necessa-
 rios aliquid præberetur; literas dedi ad
 Ursulum virum Perfectissimum Rationa-
 lem Africa, eique significavi ut ter
 mille folles tuæ Gravitati numerari cu-
 raret. Tu itaque ubi prædictam quan-
 titatem acceperis, operam dabis, ut
 cunctis supra memoratis juxta brevem
 ab Hælio ad te directam ea pecunia di-
 vidatur. Quod si forte ad meum erga
 vos omnes in hac parte studium ex-
 plendum deesse aliquid intellexeris,
 incunctanter quidquid necessarium ti-
 bi videbitur, ab Heraclida Procura-
 tore prædiorum nostrorum petere de-
 bes. Nam & ipsi coram mandavi, ut
 si quid pecuniæ Gravitas tua ab ipso po-
 stulareret, absque ulla dubitatione dinu-
 merandum tibi curaret. Et quoniam
 accepi quosdam non satis compositæ
 mentis homines id agere, ut sanctissi-
 mæ & Catholicæ Ecclesiæ populum im-
 proba atque adulterina falsitate cor-
 rumpant: Scias me Anulino Procon-
 suli, & Patricio Vicario Præfectorum
 coram hæc dedisse mandata, ut inter
 cetera hujus rei competentem curam
 gerant; nec si quid ejusmodi agatur,
 negligere ac dissimulare sustineant.
 Itaque si quos ejusmodi homines in hac
 amentia perseverare conspexeris, abs-
 que ulla hæsitacione supradictos judi-
 ces adibis; idque ipsis referes, ut in
 eos, quemadmodum ipsis coram
 mandavi, animadvertant. Divinitas
 summi Dei multis annis te ser-
 vet.

Vide Ni-
 cephor.
 c. 42. l. 7.

Ddd

C A P U T VII.

De immunitate Clericorum.

Exemplum epistole Imperatoris Constantini, qua cunctos Ecclesiarum Praesides ab omnibus publicis functionibus immunes esse precipit.

Vide Nicophor.
l. 7. c. 42.

AVE Anuline carissime nobis. Cum ex multis rebus constet, religionem illam in qua summa divinae Majestatis reverentia custoditur, spreteam quidem maxima Reipublicae importasse discrimina; eandem vero rite susceptam ac custoditam, & nomini Romano maximam prosperitatem, & cunctis mortalium rebus, divina id tribuente beneficentia, praecipuam felicitatem contulisse: placuit ut homines illi qui cum debita sanctimonia & assidua hujus legis observantia, ministerium suum divinae religionis cultui exhibent, laborum suorum mercedem reportent, Anuline carissime nobis. Quocirca eos homines qui intra Provinciam tibi creditam in Ecclesia Catholica cui Caecilianus praest, huic sanctissimae religioni ministrant, quos Clericos vocare consueverunt; ab omnibus omnino publicis functionibus immunes volumus conservari: ne errore aliquo aut casu sacrilego à cultu summae Divinitati debito abstrahantur; sed ut potius absque ulla inquietudine propriae legi deserviant. Quippe his summam venerationem divino Numini exhibentibus, maximum inde emolumentum Reipublicae videtur accedere. Vale Anuline carissime ac desideratissime nobis.

C A P U T VIII.

De malignitate Licinii postea subsuta, & de ejus morte.

Huc refer Nicoph.
l. 7. c. 44.

Hujusmodi nobis dona caelestis ac divina gratia praesentia Servatoris nostri largita est: tantaque bonorum copia universo generi humano ex pace nobis restituta profluxit. ac res quidem nostrae in hoc laetissimo statu & in hujusmodi festivitatis erant. Sed virtutis inimicus & malorum omnium studiosissimus daemones livor, hoc spectaculum diu ferre non potuit. Neque item

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Περὶ τῶν κληρικῶν ἀλιτευσῆος.

Ἀντίγραφον βασιλικῆς ἐπιστολῆς, δι' ἣν προσεσώτατος τῶν ἐκκλησιῶν πάσης δόξης ἐπέτα πολίτικα λειτουργία πρὸς αὐτοὺς.

Χαίρε Ἀνυλινε ἡμιώτα εἰ ἡμῖν ἐπισημῶν πλείων πραγμάτων φαίνεται παρεβηθεῖσαν τῶν θρησκείαν ἐν ἧ ἡ κορυφαία ἀγιοτάτης ἐπιχειρήσας αἰδῶς φυλάττειν καὶ γάλας κινδύως ἐνλωχεῖναι τοῖς δημοσίοις. **B** πρᾶγμασι αὐτῶ τε ταύτῃ ἐνδύσασθαι ἐκβληθεῖσαν καὶ φυλαττομένην, μεγίστην ἐκείνην τῶν Ῥωμαίων ὀνόματι, καὶ σύμπασι τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων ἐξείρεται ἐκείνην μονίαν παρεχόμεναι, τῶν θεῶν ἐνεργημάτων παρὰ τῶν ἐδοξέν ἐκείνης τὰς ἀποδοῦναι τῆς οὐφειλομένης ἀγιοτήτης τῆς ἐκείνης παρεστῆρας τῆς ὑπερησίας τῆς ἐκείνης τῆς θεῆς θρησκείας θεραπεία παρεστῆρας, τῶν καμάτων τῶν ἰδίων τὰ ἐπάλληλα κατασάξ, Ἀνυλινε ἡμιώτατε. διότι ἐκείνην ἐἴσω τῆς ἐπαρχίας τῆς οὐ περὶ ὁμοίως ἐκείνην καθολικῆ ἐκκλησία ἡ Καλλιανὸς ἐκείνην τῆς ἐκείνων ὑπερησίαν τῆς ἀγίας λαοφιλίας καὶ παρὰ τῶν ἐκείνων κληρικῶν ἐπισημῶν εἰδοῦσαν, διὰ πάντων ἀπαξασπῶν λειτουργῶν βέλομαι ἀλιτευσῆτες διαλαχθῆναι. ὅπως μὴ διὰ τινος πλάνης καὶ λωπῆσεως ἱεροσύλας, διὰ τῆς θεραπείας τῆς θεοτήτης οὐφειλομένης ἀφέλκεται ἀλλὰ μάλλον ἀνθὶ πρὸς ἐνοχλήσεως τῶν ἰδίων καὶ ἐξυπηρεσιῶν αὐτῶν ὅπως μεγίστην περὶ τῶν λατρείαν ποιημένων, πλείστον ὄσον τοῖς καμῶν πραγμάσι συνώσειεν δοκῆ. ἔρρωτο Ἀνυλινε ἡμιώτατε ὁ ποθενότα εἰ ἡμῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

Περὶ τῶν Λικινίου εἰς ὑπερὸν κακοπρασίας, καὶ τῶν ἐπὶ αὐτῶν.

Τοιαῦτα μὲν ὄν ἡμῖν ἡ θεῖα καὶ ἐκείνη τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἰσχυρῆς ἀποδείξει χάρις ἐσαύτη ἡ ἀπασιν ἀνθρώποις ἀποδοῦναι ἀγαθῶν διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπισημῶν ἐπισημῶν καὶ ὡς μὲν τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ἐνφορῶν ἐπισημῶν πανηγύρεσσιν ἐτελέετο. ὅσα ἦν δὲ ἀπὸ τῶν καλῶ φθόνων, τῶν τε φιλοπονήσων δαίμωνων ῥητὸς ἢ τῶν ὀρωμένων θεῶν ὡς αὐτοὺς

Λικινίου πρὸς σάφρονα λογισμὸν ἐτύγχανεν
 αὐτάρκη, τὰ τοῖς παροῦσιν ἐδηλωμένοις τυ-
 ραννοῖς συμβεβηκότα· ὃς εὖ φερόμενος τὸ δό-
 ρος αὐτῶν, βασιλέως μεγάλου Κωνσταντίνου
 δουλοπρεπείων τιμῆς, Ἰπταμοδείας τε καὶ συλ-
 νίας τ' ἀνωτάτω ἠξιοῦντο, μιμήσεως μὲν
 τῶν καλῶν ἀπελιμπανέσθης ἢ τῶν ἀσεβῶν
 τυραννῶν μοχθηρίας ἐζήλησεν τὴν κακοδοξίαν
 αὐτῶν ἔβριε τὴν καλοῦσθον ἐπεὶ δὲν αὐτοῖς
 ἰσοδουλοῖς, τῶν ἐπεὶ τῆ γνώμη μάλλον, ἢ
 τῆ ἰσότητος διαθέσει ἐμιμνήσκει καὶ φιλία ἠ-
 γεῖτο, διαφθονηθεὶς γέ τοι τῶ πανδουρφετη, πό-
 λεμον δυσαγῆ καὶ δεινότητον πρὸς αὐτὸν ἐκ-
 φέρει, ἔφύσεως νόμων φεισάμενος, ἐχόρω-
 μοσῶν, ἐχ αίματος, ἐσωθηκῶν μνήμων ἐν
 διανοία λαδῶν, ὁ μὲν γὰρ αὐτῶ οἷα πανάγαθῶ
 βασιλεὺς, ἐνοιίας παρέχων ἀληθῆς σύμβουλα,
 συγγράας τ' πρὸς αὐτὸν ἐκ ἐφθόνησε, γάμων
 τε λαμπρῶν ἀδελφῆς μετῆσαν ὁκῆ ἀπηνή-
 σατο, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκ πατέρων συγγράας βα-
 σιλεὺς τε ἀνέκαθεν αίματος, κοινῶν γράας
 ἠξίωσε, τῆς τε καὶ πάντων ἀπολαύειν δεχθῆς,
 οἷα καὶ ἐστὶ καὶ συμβασιλεῖ παρῆχε τὴν δεξ-
 σίαν, ἐκ ἐλαττον μέρῳ τῆ ἰσοῦ Ρωμαίους ἐθ-
 νῶν διέπειν αὐτῶ καὶ διοικεῖν κεχαρισμένῳ, ὁ
 δ' ἐμπάλιν, τῶ τοῖς τάναντια διεπράητετο,
 παντοίας ὁσημέραι καὶ ἔκρεῖτην ἔκρεῖτην
 ἐπιπερῶντο, πάντας τε Ἰπνοῶν Ἰπτοῦ ἠξί-
 σῆσας, ὡς ἀν κακοῖς τὸν ἐυεργέτην ἀμείψαι-
 τα, τὰ μὲν ὡν πρῶτα περῶντο τὴν συσ-
 κιδὴν ἐπιπερῶντο, οἷα καὶ εἶναι πρῶσεποιεῖτο.
 ὁ δὲ καὶ ἀπάτη πλεῖστας ἐπιπερῶντο, ῥῆ-
 σα ἀντυχῆν τῶ πρῶσεδοκῶμενος ἠλπίσε, τῶ ἢ
 ἀρα ὁ Θεὸς ἦν φίλος, καὶ ἐμῶν τε καὶ φύλαξ
 ὃς αὐτῶ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ καὶ σκότει μηχανῶ-
 μένας ἐπιπερῶντο, εἰς Φῶς αἴων διήλασε, τοσῶ-
 τον δεσπότης τὸ μέγα τ' θεοσεβείας ὄπλον, πρῶς
 ἀμύων μὲν ἐχθρῶν, οἰκείας ἢ φυλακῆν σω-
 τηρίας ἰσχύει ὡ δὴ πεφραμῆνος ὁ θεοφιλέ-
 σατος ἠμῶν βασιλεὺς, τὰς ἔκ δυσωνύμια πολυ-
 πλοκῶς ἐπιπερῶντο, διεδίδρασκεν, ὁ δὲ τὴν λα-
 φραῖαν συσκιδῶν ὡς ἐδάμῶς ἔωρα καὶ γνώ-
 μιν αὐτῶ χωρῆσαν, τῶ Θεὸς πάντα δόλον
 τε καὶ ῥαδιεργίαν τῶ θεοφιλεῖ βασιλεῖ κα-
 ταφῶρα ποιῶντο, ἐκείν ὁδός τε ὡν ἐπι-
 κρῶντο, πρῶσεφανῆ πόλεμον αἰρεται, ὁ-
 μόσε δὴ τὰ Κωνσταντίνῳ πολεμῶν διαγνῶς,

A Licinius iis calamitatibus quæ supradic-
 tis tyrannis acciderant, erudiri potuit
 ut saperet ac modestè ageret. Qui pro-
 spero Imperii sui statu, secundi post
 Constantinum maximum loci dignita-
 te, & affinitate augustique generis con-
 junctione honoratus; a bonorum qui-
 dem imitatione defecit; impiorum
 verò tyrannorum prava atque impro-
 bos mores amulatus est. Et quorum
 miserabilem vitæ exitum suis ipse ocu-
 lis conspexerat, eorum consilia sequi
 maluit, quàm in benevolentia atque
 amicitia optimi Principis perstare. Et-
 enim invidiæ stimulis adversus bene de
 se meritum incitatus, gravissimum &
 nefarium ei bellum intulit; non natu-
 ræ reveritus jura; non fœderum; non
 juris-jurandi, nec consanguinitatis me-
 mor. Nam Constantinus quidem utpo-
 te benignissimus Princeps, quò sin-
 ceræ benevolentia certissimum ei ar-
 gumentum daret, affinitate sua cum di-
 gnatus fuerat; nec illustres fororis suæ
 nuptias eidem denegaverat: verum stir-
 pis suæ nobilitatem, & Imperatorii jam
 inde à proavis generis splendorem cum
 eo communicaverat, totiusque orbis
 C Romani Imperium cum illo, utpote af-
 fine & regni consorte participaverat.
 Nec minorem ei portionem Imperii
 Romani regendam gubernandamque
 concesserat. Licinius verò prorsus con-
 traria omnia agebat; omnis generis
 fraudes adversus potiorem quotidie
 comminiscens, cunctasque insidiandi
 artes excogitans, ut bene meritum mal-
 lis remuneraretur. Ac principio qui-
 dem insidias tegere studens, amicum
 se esse simulabat: & fraude ac dolis
 Constantinum sæpe appetens, facile se
 voti sui compotem fore sperabat. Sed
 enim Constantino amicus, & tutor cu-
 stosque erat Deus: qui insidias clam &
 occultè ipsi comparatas in lucem pro-
 ferens confutabat. Tantam vim habet
 magna illa pietatis armatura, tum ad
 propulsandos inimicos, tum ad pro-
 priæ salutis conservationem. Quæ qui-
 dem armatura munitus Imperator nos-
 ter Deo carissimus, multiplices ne-
 farii hominis insidias effugit. Igitur
 Licinius cum occultas insidias non ex
 voto sibi cedere videret, utpote Deo
 cunctas ipsius fraudes ac dolos carissi-
 mo Principi detegente; latere se am-
 plius non posse perspicuens, bellum
 palam movet. Porro cum Constans-
 tino bellum inferre statuisset, simul
 Ddd ij

etiam adversus summum omnium A
Deum quem à Constantino coli cog-
noverat, præliari instituit. Dehinc
cultores divini Numinis sub ditione sua
degentes, qui nulla unquam injuria aut
molestia Imperium ipsius affecerant,
sensim ac tacite oppugnare aggressus
est. Atque id agebat, innata quadam
malitia densissimas ei tenebras offun-
dente. Itaque nec eorum qui ante ipsum
Christianos persecuti fuerant, exem-
plum ante oculos sibi proposuit, nec il-
lorum quorum ipse ultor atque extin-
ctor ad comprimendam illorum impie-
tatem fuerat constitutus. Sed à rectara-
tione aberrans: seu potius aperta corre-
ptus insania, Deum ipsum utpote Con-
stantini adiutorem, ejus qui adjuvaba-
tur loco adoriri decrevit. Et primum
quidem Christianos omnes domo sua
expellit; seipsum miser denudans atque
orbans orationum suffragio, quas illi &
pro ipso & pro cunctis hominibus ex
patrio instituto ad Deum fundere con-
sueverant. Posthæc cunctos in urbibus
militantes, nisi demonibus sacrificare
mallent, exauctorari & honore militiæ
spoliari jubet. Sed hæc parva sunt, si
cum majoribus quæ sublecuta sunt con-
ferantur. Quid autem attinet singula
quæ iste Deo invisus perpetravit, e-
numerando recensere: & quomodo
violator excogitaverit? Quippe lege
lata prohibuit, ne quis miseris in carce-
re detentis alimentâ humaniter submi-
nistraret, neve quis homines in vinculis
fame contabescentes miseratione
prosequeretur: hoc est, ne quis omni-
no vir bonus existeret, neve ii qui ad
proximorum miserationem natura ipsa
ducuntur, boni quidquam præstarent.
Fuit hæc profecto lex palam impti-
dens & omnium immanissima, quippe
quæ omnem à natura insitam man-
suetudinem excluderet. Quin & legi
adjecta erat hæc poena, ut qui reis
stipem dedissent, pari cum reis ipsis
supplicio plecterentur; utque in car-
cerem & vincula conjecti, eandem cum
noxiiis hominibus poenam subirent,
qui humanitatis officia illis præstitis-
sent. Hujusmodi fuere Constitutiones
Licinii. Quid præterea opus est com-
memorare, quæ in nuptiis aut quæ
circa motientes innovavit; vetustas
Romanorum leges rectè & sapienter
constitutas ausus abolere, & barbaras
quasdam atque immanes planèque

ἤδη καὶ κατὰ τὸ Θεῶν ὅλων ὄν ἡπίσταντο
αὐτὸν, ὡσαύτῃ ἡεῶν ὡρμάτο. κατὰ τὰ
ἰσὶ αὐτῶ θεοσεβείας, μηδὲν μὴ δ' ὄντος τοῦ
ποτε τὴν δόχλῳ αὐτῆ λυπηρῶν διαβεβαιώ-
ῆεμα τῶς καὶ ἡσυχῆ πολιορκεῖν ἐπέεσσι
καὶ τῆ ἐπέσῃ, δεινῶς ἀελεπτεῖν καὶ τὴν
ἐμφύτη κακίας λῶα κασμῶν. ἐτ' αὐτῶ
μνήμῳ τῆ πρὸ αὐτῆ χριστιανῶς ἐκὸς
των πρὸ οφθαλμῶν ἐθέτο, ἐ δ' ὦν αὐτῶς
τῆ καὶ τιμωρὸς διὰς μετῆλθον ἀσεβείας κα-
B
τέση. ἀλλὰ γὰρ τῆ σώφρονος ἐκτελεστέας
γισμῶ, διαρρήδῳ δὲ μανείας τὰς Θεῶν, τῶ
Θεὸν αὐτὸν οἶα δὴ Κωνσταντῖνος βοῦναι, καὶ
τῆ βοῦναι πολιορκεῖν ἐγνώκει. καὶ πρὸς
μὲν τῆς οἰκίας τῆς αὐτῆ πάντα χριστιανῶν ἀπο-
λαύει. ἐρημον αὐτὸς αὐτὸν ὁ δὲ ἰλαίος
τῆτων καδὶς ἀς ἰσὲρ αὐτῆ πρὸς τὸν Θεὸν
χῆς, ἢν ἰσὲρ ἀπάντων αὐτοῖς ποιῶν τῶ
τῶν μαθήματα τυχεῖν εἶτα δὲ τῶς καὶ
πόλῳ τραυλίωτας ἐκκρίνεσθαι καὶ ἀποδελ-
C
τῆ τῆς τιμῆς ἀξιώματος, εἰμὴ τοῖς δακτύ-
λοις αἰροῦντο, ὡσαύτῃ ἐκτελεστέας καὶ ἐπὶ γε τῶ
ταῖν μικρῶ, τῆ τῆ μείζονων συγκεκαλυμ-
τῶσθαι. τί δὲ τῆτων τὰ καθέκαστα καὶ τῶ
τὰ μέγας τῶ θεομισῶ πεπταρῶν μιν
νεύειν; ὅπως τὸ νόμος ἀνόμος ὁ ὡσαύτῃ
τῶς ἰσὲρ τῶς γέ τοι ἐν ταῖς εἰρηλαίς τῶ
πρωεργῶν, ἐνομοθέτει μηδὲνα μετα-
D
προφῆς φιλανθρωπεύεσθαι, μὴ δ' ἐλεῖν τῶ
ἐν δεσμοῖς λιμῶ διαφθειρομένους. καὶ
ἀπλῶς ἀγαθὸν εἶναι μηδὲνα, μὴ δ' ἀ-
δόν τι πρὸς αὐτῆς τῆς
σεως ἰσὲρ τὸ συμπαθῆς τῶν πέλας ἐλεῖν
καὶ ἀπηνέσασθαι, πᾶσαν ἡμερῶν ἰσὲρ
γῶν φύσιν. ἐφ' ὃ καὶ τιμωρεῖα πρὸς
τῶς ἐλεῖν τὰ ἴσα πάχην τοῖς ἐλεῖν
νοῖς. δεσμοῖς τε καὶ φυλακαῖς καθέκαστα
τὴν ἴσιν τοῖς καταπονεμένοις ἰσὲρ
τῶς πτωχείαν, τῶς τὰ φιλανθρωπα δια-
νεμένους. τοιαύτῃ αἱ Λικινίου διατάξι-
τι χῆ τῶς πρὸ γάμων κακοτομίας ἀπο-
ειμῶσθαι, ἢ τῶς ἰσὲρ τοῖς τὸν βίον μετα-
λάτῃσι νεωτερισμῶς αὐτῆ; δι' ὧν τῶς πα-
λαιῶς Ῥωμαίων εἶ καὶ ἰσὲρ καμίνους τῶ
μῶς πρὸς τῶν τολμήσας, βαρβαρῶν
ἰσὲρ καὶ ἀνημέγας ἀντεῖσθαι τῶν

ἀνόμως ὡς ἀληθῶς καὶ ᾤζανόμας Ἐπισκοπῆ-
 ς τε μυρίας καὶ τῶν ὑποχειρίων ἐθνῶν ἐπε-
 ραι. χρυσῶ τε καὶ ἀργύρῳ παντοίας εἰσπρα-
 ξεις ἀναμετρήσεις τε γῆς καὶ τῶν κατ' ἀγρὰς
 μηκέτι ὄντων ἀνθρώπων, ᾠροπαλαυδῶ κα-
 τοιχομένων, Ἐπιζήμιον κέρδι. οἷος δ' ἐφεί-
 ρεν ἐπιπράτοις ὁ μισάνθρωπος καὶ μηδὲν ἠδί-
 κηκότων ἔξορκισμῶς οἷος εὐπατριδῶν καὶ
 ἀξιολόγων ἀνδρῶν ἀπαγωγὰς ὧν δὴ τὰς κε-
 ραίας διπλοῦν γαμετὰς, μιαιοῖς τισὶν
 οἰκέταις ἐφ' ὑβρεὶ πράξεως αἰχρῶς παρεδί-
 δευ. ὅσαις δὲ αὐτὸς ὁ ἐχολόγητος γυναιξὶν
 ὑπὸ ἀνδρῶν, παρθένους τε κόρας ἐμπατριῶν,
 τὴν ἀκόλασον τῆς αὐτῆς ψυχῆς Ἐπιθυμίαν
 ἐπήρα. πηχῆτα ὅλα μηκύνει, τῆς τῶν ἐχά-
 των αὐτῆς πράξεων ὑπεβολῆς, μικρὰ τὰ πρῶ-
 τα καὶ τὸ μηδὲν εἰναδιελεγχέσης; τὸ γὰρ τέ-
 λος αὐτῆς ματίας, ἐπιπρῶς Ἐπισκόπους ἐχώ-
 ρει. ἠδὴ τε τέρας, ὡς ἀντὶ ἐπιπάντων Θεῶν
 δευράποιος, ἐναντίας ὑπάρχειν οἷς ἐδρα ἠγά-
 μῳ. ἔπω μὲν ἐκ τῆς Φανερῆς διὰ τὸν δῆ-
 τῆ κρείττονος Φόβου. λάθρα δὲ αὐδῆς καὶ δο-
 λίας σιωποῦν ἀέτο. ἀνῆρει τε τῶν δι' Ἐπι-
 βελῆς τῶν ἡγεμόνων τὰς δοκιμωτάτας. καὶ
 ὁ πρῶτος ἦ τῆ κατ' αὐτῶν Φόνος. ξένος τις ἦν,
 καὶ οἷος ἐδὲ πώποτε ἠκόσθη. τὰ γὰρ ἀμφὶ τὴν
 Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς Ἐπόντες πόλεις κα-
 τεργαδίαια, πᾶσαν ὑπεβολῶν ὁμοίτητος
 ὑπερηκόμισεν ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τῶ Θεῶ, αἰ-
 μαι δὲ ὑψος εἰς ἐδαφῶ αὐδῆς κατερίπτον-
 τας ἢ ἀπέκλειον, ὡς ἀν μὴ σιωποῦντο πῶς
 τῶν εὐθότων, μὴ δὲ τῶ Θεῶ τὰς ἐποφειλο-
 μένας διπλοῦν λατρείας. σιωπελαῖος γὰρ
 ἐχῆγῆτο ὑπὲρ αὐτῆς τὰς ἐυχὰς, σιωπελό-
 υ φαύλω τῆτο λογιζόμενος. ἀλλ' ὑπὲρ τῆ
 δεοφιλῆς βασιλείας πάντα πράθειν ἡμᾶς
 καὶ τὸν Θεὸν ἰλεῖσθαι πέπεισο ἔνθεν ὁρμάτο
 καὶ ἡμῶ τὸν θυμὸν Ἐπισκοπήσειν. καὶ δῆτα
 τῶν ἡγεμόνων οἱ κόλακες, τὰ φίλα πράτ-
 τειν τῶ δυσσαγεῖ πεπεισμένοι, τῶν Ἐπισκό-
 πων τὰς μὲν σιωπῆως ταῖς τῶν κακῶργων
 ἀνδρῶν ἀξέβαλλον τιμωρείαις. ἀπῆγοντό τε
 καὶ ἐκολάζοντο ἀσπράφαις τοῖς μαι-
 φόνους ὁμοίως, οἱ μὲν ἐν ἠδικητότες. ἠδὴ δὲ
 τῶν καινοτέρων ὑπέμθρον τελευτῶν, ξί-
 φειτό σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατα-
 κεραιργῆμενοι. καὶ μὲν τὴν ἀπηνῆ ταύτην

A illegitimas & iniquas leges illatum loco
 substituere? innumeros etiam indictio-
 num titulos adversus subditos excogi-
 tavit, & varias auri argentique exactio-
 nes, & terræ mensionis; exitialis deni-
 que lucri compendium ex rusticis qui
 superstites amplius non essent, sed jam-
 pridem obiissent. Quid referam exilia
 ab isto humani generis hoste innocen-
 tibus irrogata? Quid nobiles & præci-
 pux dignitatis viros in carcerem abdu-
 ctos; quorum uxores ætate florentes
 per vim ab ipsis abstractas, sceleratis
 quibuldam mancipiis constuprandas
 dabat? Quid mulieres nuptas & virgi-
 nes recenscam quibus ille decrepitis
 senex illudens, libidinem suam exple-
 vit? Quid, inquam, opus est in his com-
 memorandis diutius immorari, cum
 postremorum ejus facinorum gravitas,
 ut priora hæc levia ac prope nulla esse
 viderentur, effecerit. Denique eò fu-
 roris processit, ut Episcopus etiam ad-
 oriretur. Quos cum suis consiliis ac fa-
 cinoribus adversos esse, utpote summi
 Dei famulos, existimaret: nondum
 quidem apertè, metu scilicet præstanti-
 oris; clam tamen ac subdole est ag-
 gressus: & ex illis probatissimum quem-
 que structis per Præsides suos insidiis
 interemit. Modus porro cædis quo illos
 sustulit, novus planè nec ante unquam
 auditus. Sed quæ apud Amasiam, & re-
 liquas Ponti urbes perpetravit, omnem
 crudelitatis modum transcendunt. Ubi
 Ecclesiæ Dei, aliæ iterum solo æqua-
 te sunt; aliæ clausæ, ne quisquam eo-
 rum qui eas adire consueverant, eò
 conveniret, & supremo Numini debi-
 tum cultum exhiberet. Neque enim
 orationes pro se fieri opinabatur, sce-
 lerum scilicet conscientia in eam opi-
 nionem adductus. Sed nos pro Impe-
 ratore Dei amantissimo omnia facere,
 ac divinum Numen placare, sibi per-
 suaferat. Quam ob causam impetum
 omnem furoris sui in nos convertit.
 Proinde Præsides quotquot Principis
 gratiam captabant, cum scelestissimo
 tyranno id placere intelligerent, Epi-
 scopos partim iisdem quibus maleficos
 homines pænis idemtidem subjicie-
 bant. Itaque viri qui nihil mali commi-
 serant, absque ulla causa abducebantur,
 & puniebantur perinde ac sicarii. Qui-
 dam verò novum quoddam mortis
 genus pertulerunt, corpore in multas
 partes frustatim conciso; & post a-
 trox hujusmodi atque horrendum spe-

et aculum, ut piscibus cibum præberent in altissimum mare projecti. Posthac igitur Dei cultores fugam inire denuò cœperunt. Iterum agri, iterum solitudines, iterum montes ac silvæ famulos Christi suscepere. Quæ cum ad hunc modum impiissimo tyranno succederent, deinceps persecutionem adversus omnes Christianos excitare in animum induxit. Ac procul dubio voti sui compos exstitisset, nec ei quicquam obstitisset quominus rem ad exitum perduceret; nisi famulorum suorum Propugnator Deus, id quod futurum erat celestissime præveniens, Constantinum famulum suum, tanquam splendidum quoddam ac salutare lucis jubar, in profunda caligine & in obscurissima nocte omnibus repente ostendisset, eundemque in brachio excelso ad has partes quasi manu apprehensum perduxisset.

CAPUT IX.

De victoria Constantini, & de bonis quæ cunctis in orbe Romano degentibus per eum contigerunt.

Huc refer Nicéph. c. 45. & 46. 1. 7.

ET huic quidem victoriam ac triumphum de impiis, tanquam præmium ejus pietati debitum cælitus largitus est Deus. Illum verò nefarium unà cum omnibus consiliariis ipsius & amicis, pedibus Constantini prorum substravit. Nam cum ille ad summam prorumperet insaniam, non amplius id ferendum ratus Deo carus Imperator, modestam ac sobriam in se colligens mentem, & severum justitiæ vigorem clementiâ temperans, libenti animo opem ferre statuit iis qui à tyranno opprimebantur: & paucis pestibus è medio sublatis, innumerabiles propè homines fervare. Cum enim antea sola clementia usus fuisset, & hominem nulla miseratione dignum esset miseratus: ei quidem nihil profuit, quippe qui à pristina improbitate nequaquam desisterit, quin potius rabiem adversus subditos intenderit. Oppressis verò nulla jam spes salutis supererat, quos immanis illa bellua crudelissimè vexabat. Quocirca bonorum propugnator Constantinus, amori virtutis miscens odium improbitatis, unà cum filio Crispo clementissimo Cæsare expeditionem suscepit, salutarem dextram cunctis pereuntibus porrigens. Ambo igitur pater videlicet ac filius, summo omnium Rege ac Servatore Dei Filio ac Deo, duce &

καὶ Φεμὶ τὰ τὴν θείαν, τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς, ἰχθύσι βορρῆ ῥιπίε μύροι. Φυγαδὴ δὲ τῶν δις ἑπὶ τούτοις τῆν θεοσεβῶν ἐγένοντο ἀνθρώπων πάλιν ἀγροὶ, καὶ πάλιν ἐρημίαι. ἰάπων τε προὐδρη τὰς Χριστῆ θεράποντας ὑπεδέχοντο. καὶ ὅτι ταῦτα τὸ τετον πρὸς χῶρεϊ τῶν δυοσεβῶν τῶν περὶ πον, λοιπὸν καὶ τῶν κτῆ πάντων ἀνακινεῖν δυνατὸν, ἑπὶ διανοίαν ἐβάλλετο. ἐκροῦται τε γυναικὸς καὶ ἑδὲν ἐμποδῶν ἦν αὐτῶν μὴ ἐργῶν ἐργῶ χῶρεϊν, εἰμὴ τὰ χίσα τὸ μέλλον ἐπὶ τῶν περὶ τῶν οἰκείων ψυχῶν ὑπερμαρτυροῦν. Θεός, ὡς ἐν βαθεί σκότῳ κινηκτὶ ῥοφῶν ἐστὶν τῆ φωστῆρα μέγαν ἀδρόως καὶ σωτῆρα τῶν πᾶσιν ἐξελάμψε, τὸν αὐτῆ θεράποντα Κωνσταντῖνον, ὑψηλῶ βραχίονι ἑπὶ τὰ τῆς χειρῶν αἰματῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ τῆς νίκης Κωνσταντίνου ἐπὶ τῶν αὐτῶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἡττημένων ἰερατικῶν ὑπαρχάντων.

Tούτῳ μὲν οὖν ἀνοθεν ἐξ ἑρανοῦ καὶ πόνου εὐσεβείας ἐπάξιον, τὰ πρὸς πάσα τὰ κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρείχε νίκης τὸν δὲ ἀποκτείνον αὐτοῖς συμβέλοις ἀπάσι καὶ φίλοις, τῶν τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶ περὶ τῆ κατέβαλοι ἐπὶ εἰς ἐχθρὰ μανίας τὰ κατ' αὐτὸν ἠλατῶν ἐκέτ' ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμενος βασιλεὺς ὁ τῶ Θεῷ φίλος. τὸν σώφρονα σωφρονοῦντα λογισμὸν, καὶ τὸν σερρόν τε δικαίως περὶ τῶν ἀνθρωπῶν κερσαμύρος, ἀσμύρος ἐπαυῶναι κείναι τοῖς ὑπὸ τῶ τυραννῶν ταλαπαιθεμένοις, καὶ τὸ γε πλείστον ἀνθρώπων χηρῶν, οὐκ ἐπιχρῶναι λυμεῶνας ἐμποδῶν ποισάμενος, ἀλλὰ σώσασι ὁρμάται, μόνη γὰρ αὐτῶ χρωμεῖται ἀνθρωπῶν τὸν ἀσφῶν τε χρονον ἐ τὸν εὐσεβείας ἀξιὸν ἐλεῆναι. τῶ μὲν ἐδὲν ἐπὶ τῶν πλείων, τῆς κακίας ὅσα ἀπαλαθόμενα, τῶν ἐπὶ τῶν μᾶλλον τῶν κατὰ τῶν ὑπὸ τῶν ἐθνῶν λυθῆαν. τοῖς ὅ κακῶν ἐπιχρῶν τῶ σωτῆρας ἐλπίς, ὑπὸ δεινῶ θνητῶν ἀπονουμένοις, διὸ δὴ τῶ φιλαγάθῳ μίσεσ τῶ μισθόπνηρον ὁ τῶν ἀγαθῶν δωροδότης, ἀλλὰ παιδὶ Κεῖσῳ βασιλεῖ Φιλαγάθῳ τῶν τῶν σωτῆρον δεξιῶν ἀπάσι τοῖς ὑπὸ τῶν λυμένοις ἐκτείνασ' εἰδ' οἷα παμμεσσιλεῖ Θεῷ παιδὶ Σωτῆρι ἀπάντων ποδῶν καὶ

συμμάχων χρωμένοι παλήραμα κ' υός, αμ-
φω κύκλω διελόντες τήν κατά τῷ Θεομισῶν
πράταξιν, βραδίαν τήν νίκην διποφέρουσαι. τῷ
κατά τήν συμβολήν πάντων Ἰζευμαριδέν-
των αὐτοῖς ὑπὸ Θεῶν κατὰ γνώμην ἀθρόως
δῆτα κ' λόγῳ θάπρον, οἱ μὲν χθές ἔσπερ ἡμέ-
ρας θανάτου πνεόντες κ' ἀπειλῆς, οἴκετ' ἦσαν
ἐδὲ μέχρι οὐνόματ' ὁ μνημονεύοντοί γρα-
φαί τε αὐτῶν κ' τιμαί, τήν ἀξίαν αἰχρύνω
ἀπελάμβανον. καὶ ἀ τοῖς πάλαι δυοσεβέσι
τυράνοις ἐπεῖδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς Λικίνιος,
ταῦτα ὁμοίως κ' αὐτὸς ἐπαχεν. ὅτι μὴ δ' αὐ-
τὸς ἐδέξατο παιδείαν, μὴ ἢ ταῖς τῶν πέλας
ἐσωφρονίῃ μάστιγι τήν ὁμοίαν δ' ἐκείνοις
τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδόν, Ἰππὶ τὸν ἴσον αὐ-
τοῖς ἐνδίκως ὀφειλέχθη κρημνὸν· ἀλλ' ὅσα
μὲν ταυτητη βεβλημένον ἔκειτο· ὁ δ' ἀρετῇ
πάσι Θεοσεβείας ἐκπρεπῶς μέγιστον νικητῆς
Κωνσταντῖνον, σὺν παιδί Κριστῶ βασιλεῖ
θεοφιλεστάτῳ, κ' ὑ πάντα τὰ πατρὸς ὁμοίω,
τὴν οἰκίαν ἐώραν ἀπελάμβανον καὶ μίαν ἰσώ-
μένην τῷ Ρωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεί-
χον δεχθῆν. τὴν ἀπ' ἀνιχοῦσιν ἤλκε πᾶσαν ἐν
κύκλω κατὰ θάτερα τῆς οἰκουμενης, ἀρκτον τε
ὄμα κ' μεσημερίαν, εἰς ἑξατά δυομένης ἡμέ-
ρας ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἀγούσας εἰρήνῳ. ἀφίρητο
γὰρ Ἰζανθρώπων πᾶν δέον, τῶν πρὸν αὐτὰς
πέσοντων. λαμπρὰς δ' ἐτέλεον καὶ πανηγυ-
ρμακὰς ἑορτῶν ἡμέρας· ἦν δὲ φωτὸς ἐμπλεα
πάντα, καὶ μειδίῳσι πρῶτόποις, ὄμμασι τε
φαιδροῖς, οἱ πρὸν καλῆφεις ἀλλήλους ἔδλε-
ποι χοροῖσι δ' αὐτοῖς κ' ὕμνοι κατὰ πόλεις ὁ-
μῆς κ' ἀγρῶς, τὸν παμβασιλέα Θεὸν πρῶτα
πάντων, ὅτι δὴ τῆτ' ἐδιδάχθησαν. κατὰ
τὸν εὐσεβῆ βασιλέα παισὶν ἅμα θεοφιλέ-
σιν ἐγείρατο. κακῶν δ' ἀμνηστία παλαιῶν
ἦν, καὶ λήθη πάσης δυοσεβείας. παρόντων δ'
ἀγαθῶν δόξαυσις, καὶ πρῶσι μελιόντων
πρῶσι δόξαι. ἤπλωντο δ' ὅμα κατὰ πάντα
τόπον τῆ νικητῆ βασιλέως φιλανθρωπίας
ἐμπλεοῖ διατάξεις, νόμοι τε μεγαλοδω-
ρεῖς καὶ ἀληθῆς εὐσεβείας γνωρίσματα πε-
ριέχοντες. ἔτω δῆτα πάσης τυρανίδος
οὐκαθεβείσης, μόνοις ἐφυλάττειο τὰ τῆς
πρῶσι βασιλείας βέβαια τε καὶ ἀνε-
πίφθονα, Κωνσταντῖνω καὶ τοῖς αὐτῶ παισὶν· οἱ
αὐτῶ πρῶσι ἐν πάντων διποσμήξαντες τὴν θεο-

A adjutore fulti, acie inter se divisa Dei-
que hostibus undique circumjecta, per-
facilem victoriam retulerunt; cum
Deus in conflictu cuncta ipsis prona at-
que expedita ex animi sententia praesti-
tisset. Repente ergo & dicto citius, hi
quidem qui heri ac nudius tertius cae-
des ac minas anhelabant, perierunt
funditus: ac ne nominis quidem eorum
memoria permanfit. Imagines quoque
eorum & reliqua monumenta, congrua
ignominiae labes asperfit. Et quae impiis
olim tyrannis Licinius ipse suis oculis
contingere viderat, eadem quoque si-
mili modo perpeffus est. Etenim ipse
etiam disciplinam non admifit, nec a-
liorum suppliciis emendatus est: sed
eandem quam superiores illi viam im-
pietatis infiftens, merito in eundem
cum illis exitu gurgitem est delapsus.
B Ethic quidem ad hunc modum percul-
sus occubuit. Constantinus vero omni-
bus religionis virtutibus ornatus, & vi-
ctor maximus, unâ cum filio Criffo Cae-
fare Deo cariffimo & patri undequaque
simillimo, Orientem suum recepit: &
Imperium Romanum, sicut olim fue-
rat, in unum corpus redegit: univer-
sum orbem terrarum qui ab oriente So-
le ad ultimas usq; Occidentis oras pro-
tenditur, cum circumfufus utrimque re-
gionibus tam ad Septentrionem quam
ad Meridiem, paci suae subjiciens. Ita-
que homines omni metu eorum à qui-
bus antea opprimebantur penitus amo-
to, festos dies cum maximo splendore
& celebritate egerunt. Lux quaedam
jucundiffima superfundi omnibus vi-
debatur: & qui prius mœsti fuerant,
tunc hilari ac renidenti vultu lætifque
oculis se viciffim aspiciebant. Choreis
etiam & hymnis tam per agros quam
per civitates, primùm quidem Deum
omnium Regem prout edocti fuerant;
deinde piiffimum Imperatorem, & Deo
cariffimos ejus filios celebrabant. Nul-
la praeteritarum calamitatum, nulla im-
pietatis memoria suppetebat: sed praesentium bonorum fructus cum futuro-
rum spe atque expectatione percipie-
batur. Proponebantur ubique victoris
Principis edicta, plena humanitatis: &
leges liberalitatis illius ac veræ pietatis
indicia praeferrentes. Ad hunc igitur mo-
dum tyrannica dominatione extirpa-
ta, penes solos Constantinum ejusque
liberos Imperium Romanum, quod
jure ipsis competebar, firmum & ex-
tra omnem invidiam permanfit. Qui

quidem omnium superiorum Principum impietate deterfa atque è medio sublata: bonorum sibi divinitus concessorum probè conscii, studium virtutis & amorem Dei, piùmque & gratum animum erga caeleste Numen, illustri operum suorum testimonio palam cunctis mortalibus declararunt.

*Explicit Deo juvante liber decimus
Historia Ecclesiastica Eusebii
Pamphili.*

Α συγίαν τοῦ βίου. τῶν ἐκ Θεοῦ προτασσόντων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἠδνημένως, τὸ Φιλὰρμόν κὲ θεοφιλῆς, τό, τε πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβῆσαι ἐυχάρισον, δι' ὧν εἰς πρῆξιν ἅπασιν αὐτῶν ποῖς παρέχον ὄραν, ἐπεδείξαίτο.

Τέλος σω Θεῷ ἔ δεκάτη λόγος τῆς κλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου ἔ Παμφίλου.

